

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів
Факультет інноваційних технологій

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за освітньо-професійною програмою «Туризм»
на тему «Освітній туризм в Чехії»

Виконала: здобувач IV курсу,
спеціальності 242 «Туризм»
Гарькава О.Г.

Керівник:
к.геогр.н, доц.
Горожанкіна Н.А.

Дніпро – 2025

АНОТАЦІЯ

Гарькава О.Г. Освітній туризм в Чехії. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 242 Туризм. – Університет митної справи та фінансів, Дніпро.

Мета роботи: аналіз освітнього туризму в Чехії.

Об'єктом дослідження є освітній туризм.

Предметом дослідження є показники розвитку освітнього туризму в Чехії.

Методи дослідження: діалектики, порівняння, аналізу і синтезу, класифікації і типології, математичної статистики.

Одержані висновки та їх новизна. Розглянуто види, підходи та функції освітнього туризму. Охарактеризовано методи дослідження освітнього туризму. Виявлене місце питань освітнього туризму в дослідженнях українських науковців. Охарактеризовано освітній потенціал Чехії. Проаналізовано показники освітнього туризму в Чехії. Виявлене місце освітнього туризму в Чехії на туристичному ринку України. Розроблено програму туру «Стаді тур до Чехії для туристів з Дніпра».

Практичне значення отриманих результатів полягає в наступному: матеріал кваліфікаційної роботи може бути використаний в діяльності туристичних фірм та туристичних операторів при розробці пакету туристичних послуг для освітніх туристів до Чехії.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (35 найменувань); містить 64 сторінки тексту, 6 рисунків, 8 таблиць.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ОСВІТНІЙ ТУРИЗМ, ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ, ПОКАЗНИКИ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ, ПРОГРАМА ТУРУ, ЧЕХІЯ.

SUMMARY

Garkava O.G. Educational tourism in the Czech Republic. Qualification work for the degree of higher education "bachelor" in the specialty 242 Tourism. – University of Customs and Finance, Dnipro.

Purpose of the work: analysis of educational tourism in the Czech Republic.

The object of the study is educational tourism.

The subject of the study is indicators of the development of educational tourism in the Czech Republic.

Research methods: dialectics, comparison, analysis and synthesis, classification and typology, mathematical statistics.

The conclusions and their novelty are obtained. The types, approaches and functions of educational tourism are considered. The methods of researching educational tourism are characterized. The place of educational tourism issues in the research of Ukrainian scientists is identified. The educational potential of the Czech Republic is characterized. The indicators of educational tourism in the Czech Republic are analyzed. The place of educational tourism in the Czech Republic in the tourist market of Ukraine is identified. A tour program has been developed for the “Study tour to the Czech Republic for tourists from the Dnipro”.

The practical significance of the results obtained is as follows: the material of the qualification work can be used in the activities of travel agencies and tour operators when developing a package of tourist services for educational tourists to the Czech Republic.

Structure of the work. The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used (35 items); contains 64 pages of text, 6 figures, 8 tables.

KEYWORDS: EDUCATIONAL TOURISM, EDUCATIONAL POTENTIAL, EDUCATIONAL TOURISM INDICATORS, TOUR PROGRAM, CZECH REPUBLIC.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ	7
1.1 Освітній туризм: види, підходи, функції	7
1.2 Методи дослідження освітнього туризму	20
1.3 Вивчення питань освітнього туризму в дослідженнях українських науковців	22
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В ЧЕХІЇ	27
2.1 Освітній потенціал країни	27
2.2 Аналіз показників освітнього туризму	34
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	42
РОЗДІЛ 3 ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	45
3.1 Освітній туризм в Чехії на туристичному ринку України	45
3.2 Розробка програми туру «Стаді тур до Чехії для туристів з Дніпра»	47
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	50
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми. Освітній туризм відкриває перед мандрівниками унікальні перспективи: подорожувати світом і водночас здобувати знання. Він гармонійно поєднує задоволення від відкриття нових горизонтів із процесом навчання. Цей різновид туризму включає широкий спектр можливостей, зокрема програми навчання за межами рідної країни, студентські обміни та пізнавальні шкільні екскурсії, організовані до визначних історико-культурних та природних атракцій країни.

Чехія приваблива для іноземних студентів, адже здобуття освіти чеською мовою є безкоштовним, а навчання англійською чи іншими міжнародними мовами відбувається на платній основі. Крім того, Чеська Республіка пропонує іноземним студентам доступну вартість проживання та високоякісну освіту. Іноземні студенти, які закінчують чеський університет, матимуть більше можливостей вийти на ринок праці.

Кількість іноземців, які навчаються в школах Чеської Республіки, зростає. Вища освіта (університети) була галуззю освіти, в якій зазвичай навчається багато іноземців. Чехія надала тимчасовий притулок близько 390 тисячам українських біженців, серед яких близько половини – діти (близько 195 тис. осіб).

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз освітнього туризму в Чехії.

Для досягнення поставленої мети, необхідним є вирішення наступних завдань:

- розглянути види, підходи та функції освітнього туризму;
- охарактеризувати методи дослідження освітнього туризму;
- виявити місце питань освітнього туризму в дослідженнях українських науковців;
- охарактеризувати освітній потенціал країни;
- проаналізувати показники освітнього туризму в Чехії;

- виявити місце освітнього туризму в Чехії на туристичному ринку України;

- розробити програму туру «Стаді тур до Чехії для туристів з Дніпра».

Об'єктом дослідження виступає освітній туризм, а предметом дослідження – показники розвитку освітнього туризму в Чехії.

Методи дослідження: діалектики, порівняння, аналізу і синтезу, класифікації і типології, математичної статистики.

Питання розвитку та функціонування освітнього туризму розглядалися науковцями Л.М. Ткачук, Н.В. Ушенко, О.П. Клок, Мірзоєв Д. Ш. огли, Ю.М. Петрушенко, А.С. Воронцова, І.Є. Ярова, О.Д. Білоцерківська, О. Наровлянський та інші.

Матеріал кваліфікаційної роботи може бути використаний в діяльності туристичних фірм та туристичних операторів при розробці пакету туристичних послуг для освітніх туристів до Чехії.

Результати досліджень були апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Цифрове суспільство: міжнародні економічні відносини, управління, фінанси та соціум», 25 квітня 2025 р. Дніпро.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (35 найменувань); містить 64 сторінок тексту, 6 рисунків, 8 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ

1.1 Освітній туризм: види, підходи, функції

Стрімкий розвиток туристичної галузі в світі до сих пір не призвів до остаточного консенсусу в тлумаченні сутності освітнього туризму та його понятійно-термінологічного апарату.

Ця невизначеність стосується й інших видів туризму, які теж демонструють позитивну тенденцію зростання. До них відноситься й освітній туризм, що класифікується відповідно до ключової мети подорожі.

На думку різних українських науковців, освітній туризм визначається як:

1) «пізнавальні мандрівки, які організуються задля реалізації задач, окреслених навчальними планами освітніх установ» [7];

2) «туристичні подорожі, екскурсійні виїзди з освітніми цілями, задля задоволення цікавості та інших пізнавальних потреб» [8];

3) «подорожі строком від 24 годин до півроку з метою здобуття освіти (загальної, фахової, додаткової), для покращення професійних навичок – у формі курсів, практик, без здійснення діяльності, яка передбачає одержання прибутку з місцевих джерел у країні (місці) тимчасового перебування» [15].

Відповідно до Міжнародних рекомендацій зі статистики туризму, розроблених Всесвітньою туристичною організацією (ЮНВТО), подорожі з метою «освіти та професійного вдосконалення» передбачають такі ключові дії: участь у короткострокових курсах, проходження певних освітніх програм (офіційних чи неофіційних), або здобуття необхідних вмінь через формальне навчання. Йдеться мова про подорож до основного пункту призначення, розташованого поза звичним оточенням особи, тривалістю менше одного

року, якщо головна мета подорожі не полягає у працевлаштуванні на підприємстві, зареєстрованому у країні або місцевості, де відбувається перебування.

Освітній туризм, також відомий як «едутуризм» або «академічний туризм», передбачає подорожі, розроблені для того, щоб надати учасникам можливості для навчання, культурного збагачення та особистісного зростання. Серед прикладів освітнього туризму можемо виділити наступні (табл.1.1).

Таблиця 1.1 – Напрями едутуризму та їх характеристика

Напрями	Характеристика
1	2
Експерсії музеями	Туристи відвідують музеї, художні галереї, наукові центри та історичні місця, щоб дізнатися про мистецтво, історію, науку та культуру. Експерсії з гідом, інтерактивні експонати та інформативні стенди допомагають відвідувачам отримати уявлення про різні теми.
Програми культурного обміну	Ці програми сприяють взаємодії між мандрівниками та місцевими громадами. Учасники проживають у сім'ях, займаються мовним зануренням та проводять культурні семінари, щоб безпосередньо зрозуміти різні культури та традиції.
Відвідування історичних місць	Туристи досліджують історичні пам'ятки, стародавні руїни та місця спадщини, щоб дізнатися про минулі цивілізації, події та архітектуру. Ці візити дають уявлення про історичний контекст регіону.
Поїздки з метою вивчення мови	Учасники подорожують до місць, де розмовляють мовою, якою вони навчаються. Програми мовного занурення пропонують заняття, культурні заходи та можливості практикувати мовні навички в реальних умовах.
Кулінарні тури	Туристи досліджують місцеву кухню, відвідують ринки та беруть участь у кулінарних майстер-класах, щоб дізнатися про харчові традиції, інгредієнти та техніки приготування їжі певного регіону.
Екотуризм та тури сталого розвитку	Ці тури зосереджені на збереженні екології, сталих практиках та екологічній обізнаності. Учасники дізнаються про місцеві екосистеми, дику природу та зусилля щодо захисту навколишнього середовища.
Освітні семінари та ретрити	Туристи відвідують семінари, майстер-класи та ретрити, пов'язані з особистісним розвитком, здоров'ям та підвищенням кваліфікації. Ці заходи надають можливості для вивчення нових навичок та самовдосконалення.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Освітні круїзи	Круїзи часто пропонують лекції на борту, семінари та екскурсії, які надають мандрівникам освітній досвід під час відвідування кількох напрямків.
Академічні конференції та семінари	Фахівці, дослідники та студенти відвідують конференції та семінари, щоб презентувати та обговорювати результати досліджень, ділитися досвідом та брати участь в академічних дискусіях.
Волонтерський туризм (Voluntourism)	Туристи займаються волонтерською діяльністю, такою як викладання, розвиток громади або зусилля зі збереження природи, одночасно знайомлячись з місцевою культурою та отримуючи уявлення про суспільні проблеми.
Тури на екскурсії з дикої природи та природними ресурсами	Учасники досліджують природні середовища існування, спостерігають за дикою природою та дізнаються про біорізноманіття, збереження природи та екологічні системи за допомогою екскурсій з гідом.
Навчання на основі пригод	Пригодницькі заходи, такі як експедиції на свіжому повітрі, трекінг та командні вправи, надають можливості для особистісного зростання, розвитку лідерства та практичного навчання.
Відпочинок на освітніх фермах	Туристи залишаються на фермах, щоб дізнатися про сільське господарство, тваринництво та методи сталого ведення сільського господарства. Вони можуть брати участь у фермерській діяльності та отримувати повагу до сільського життя.
Університетські або шкільні програми обміну	Студенти беруть участь у програмах обміну для навчання за кордоном, знайомлячись з різними освітніми системами, культурами та поглядами.
Археологічні експедиції	Учасники приєднуються до археологічних розкопок, щоб дізнатися про стародавні цивілізації, процес розкопок та збереження артефактів.

Джерело: складено автором на основі [5]

В дослідженнях європейських науковців освітній туризм інтерпретується як: «Освітній туризм – це діяльність відвідувачів та екскурсантів, які зупиняються на ніч, і для яких освіта чи навчання є головною або супровідною ціллю подорожі».

Інакше кажучи, існує певний сегмент, для якого головна мета подорожі – здобуття освіти. До цього сегменту науковці зараховують шкільні екскурсії, навчання у мовних закладах та університетах.

Освіта чи навчання – другорядна мета поїздки. Сюди О. Клок [16] відніс екологічний та культурний туризм, а також освітній туризм для дорослих.

Наприкінці другого тисячоліття визначні фахівці у сфері туризму Дж. Сміт та К. Купер вказували, що глобалізація, впливаючи на туризм загалом, незначно вплинула на освітній туризм.

Японські дослідники визначили у освітньому туризмі японських студентів два основних напрямки:

- 1) туризм, що включає вивчення культури країни перебування;
- 2) та академічний туризм.

Наприкінці ХХ століття спостерігалися три ключові тенденції у розвитку освітнього туризму:

- 1) стрімке збільшення студентського сегменту у туристичній сфері;
- 2) вступ сектора освітнього туризму до стадії зрілості;
- 3) гібридизація освітніх та дозвільних туристичних послуг.

Ці тенденції набули нового виміру в новому тисячолітті, збагатившись новими видами освітнього туризму: дитячо-юнацьким (лінгвістичним, історичним, біологічним, географічним, екологічним та іншими спеціалізаціями) і розширенням різноманітних форматів додаткової освіти дорослих (бізнес-туризм, сімейний туризм та інші подібні види).

ЮНВТО ще в 2004 році підкреслила важливість розбудови сфери освітнього туризму, використовуючи переваги різноманіття освіти та впроваджуючи доступні підходи. Для цього критично важливо проаналізувати потенціал всіх ключових складових освітнього туризму: викладачів, студентів та освітніх програм.

Мірзоєв Д. Ш. огли [19] вказує, що усі автори подають дефініцію терміну «освітній туризм» однобічно, з точки зору діяльності споживачів, не враховуючи стадію виробництва туристичного продукту. Автор визначає освітній туризм як економічну категорію: система відносин, яка пов'язана з

виробництвом, розподілом, обміном та споживанням освітнього туристичного продукту, в межах національного та світового господарства.

На думку О. Клок [16], освітній туристичний продукт охоплює як матеріальні, так і нематеріальні ресурси, які забезпечують потреби туристів у здобутті знань, практичних навичок та умінь під час їхніх нерегулярних подорожей. Ці подорожі відбуваються між звичним місцем проживання та місцем навчання з головною метою – отримання освіти, незалежно від її форми (формальна чи неформальна), і тривають менше року.

Розглянемо підходи до визначення поняття «освітній туризм» (табл.1.2).

Таблиця 1.2 – Підходи до визначення поняття «освітній туризм»

Підхід	Сутність поняття	Автор
1	2	3
Економічний	Система взаємозв'язків, що стосуються створення, розподілу, обміну та використання освітньо-туристичного продукту, в межах національної та глобальної економіки.	О. Клок
Діяльнісний	Подорожі з метою здобуття освіти та професійного зростання включають в себе різноманітні активності, зокрема: участь у короткострокових курсах, проходження освітніх програм різного формату (як офіційних, так і неофіційних), або ж здобуття конкретних вмінь через формальне навчання.	ЮНВТО
Потребо орієнтований	Туристські поїздки, екскурсії з метою освіти, задоволення пізнавальних інтересів	Iastremaska O.
Комбінований (діяльнісний та потребо орієнтований)	Відпочинок, головною або додатковою метою котрого є пізнання закордонних мов, кухні чи інших предметів (економіки, управління, маркетингу тощо).	Gutkevych, S., Sydorenko, P., & Pasternak
Комбінований (діяльнісний та підхід з виділенням часової ознаки)	Тури на термін від 15 днів до 3 місяців з метою удосконалення професійних навичок або поглибленого вивчення конкретних предметів.	Єрмаченко В.Є., Мірзоев Д.Ш.
Комбінований (діяльнісний та підхід із виділенням територіальної ознаки)	Подорожі з метою здобуття освіти за межами країни (для вдосконалення мовної майстерності, отримання бізнес-диплома, вивчення фахових предметів).	Мірзоев Д. Ш. огли.

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
Комбінований	Подорожі окремих осіб або їх об'єднань до визначених областей та держав з наміром здобути освітні можливості за конкретними програмами.	Наровлянський О.
Програмоорієнтований	Пізнавальні мандрівки, що організуються для досягнення цілей, окреслених навчальними планами освітніх установ.	Ушенко Н. В.

Джерело: складено автором на основі [7, 8, 15, 16, 19, 27, 35]

Підсумовуючи подані вище визначення різних дослідників, можна сформулювати, що «освітній туризм» – це подорож чи тур з навчальною метою, але усі автори визнають, що вона не єдина, і деякі з них наголошують, що освітня ціль може не переважати в такому вояжі. На наш погляд, останнє припущення є в корені хибним, бо основна мета подорожі має визначати її тип. Якщо вона не навчальна, то й різновид туризму, до котрого відноситься подорож, вже буде іншим.

Помилково також визначати в освітньому туризмі як основну мету задоволення цікавості та інших пізнавальних прагнень, адже «туризм» не може існувати без процесу пізнання, і будь-який його різновид супроводжуватиметься здобуттям знань.

Крім того, деякі автори дефініцій надмірно акцентують увагу на тимчасовому відрізку, що відведений для освітніх цілей подорожі, зважаючи на те, що туристи або мандрівники – це особи, які перебувають у місці (країні) відвідування не довше року.

Отже, у випадку, коли період подорожі перевищує один рік, то з точки зору туризму, особу буде зараховано до категорії мігрантів або постійних жителів, а не туристів. Зазначаючи часові рамки «від 24 годин до 6 місяців» чи «від 15 днів до 3 місяців», автори лише акцентують увагу на швидкості здобуття освіти, що, власне, не надає поняттю «освітній туризм» якогось конкретного значення.

Освітній туризм є особливим неоднорідним феноменом і має ряд різновидів. Найбільш популярними є такі види освітнього туризму:

- освітні мандрівки для покращення знань з іноземної мови або конкретних предметів загальної чи спеціальної освіти;
- ознайомчі візити до різних установ, організацій та виробничих підприємств;
- наукове та навчальне стажування в установах, організаціях та на підприємствах;
- участь у семінарах, конференціях, з'їздах, конгресах, творчих студіях та майстер-класах, що сприяють обміну досвідом та отриманню нової інформації, важливою для професії;
- пізнавальні подорожі з оглядом міст, природних зон та країн.

Розглянемо розподіл освітнього туризму за його видами (рис. 1.1).

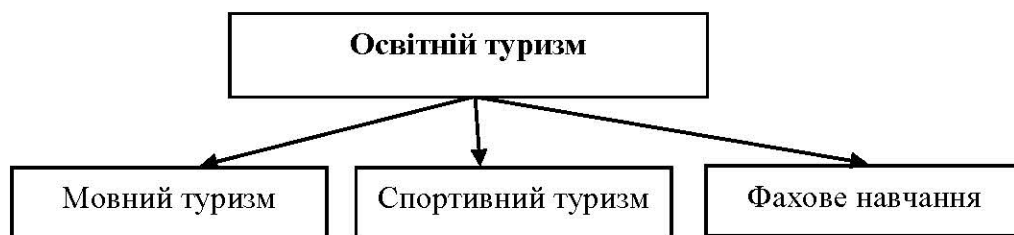

Рисунок 1.1 – Види освітнього туризму

Джерело: [12]

1. Мовний туризм. Найбільш популярний напрям у навчальному туризмі, бо стосується практично усіх вікових груп. Є можливість підібрати курс як для дорослої особи, так і для дітей, починаючи з п'ятирічного віку. Найчастіше подібні тури замовляють для учнів середніх та старших класів для забезпечення оволодіння необхідною мовою. В атмосфері відпочинку та розваг зникає більшість мовних бар'єрів і перешкод, що сприяє швидкій інтеграції в мовне середовище, особливо у дитячому віці.

Другою за важливістю та кількістю категорією мовних туристів є студенти. Вони приїжджають для вивчення іноземних мов з метою подальшого професійного використання, як вдома, так і за кордоном. Дорослі складають близько 10% від загального числа учасників мовного туризму. Здебільшого це представники бізнесу та підприємницької діяльності, які прагнуть підвищити свій професійний рівень та мають потребу у спілкуванні з іноземними партнерами під час переговорів.

Популярними для мовного туризму є країни Європи та США, оскільки саме тут говорять на найпоширеніших у світі прислівниках. Курс навчання підбирається за перевагами замовника. Найбільш популярним напрямом продовжує залишатися освітні подорожі до англomовних держав. На другому місці – країни, які говорять німецькою мовою. Третє ділять Італія та Іспанія. Далі по градації слідує Франція, Португалія. Рідко зустрічаються замовлення на тури до Китаю, Японії та Індії. Тривалість освітнього туру становить приблизно два-три тижні.

Відпочинок та вивчення мови можливі як самотійно, так і в компанії однодумців. Найчастіше обирають групові заняття. Навчальна програма поєднує уроки в спеціалізованих класах та живе спілкування у вільний час: під час відпочинку, екскурсій чи активних розваг. Записатися на курси можуть як новачки, так і досвідчені учні. Також доступні інтенсивні програми з кількістю занять до тридцяти годин.

Аби не відволікати учнів та студентів від звичного оточення, нерідко влаштовують мовні тури в дитячі табори відпочинку, коледжі та школи.

Спілкуючись зі своїми зарубіжними однолітками, вивчення розмовної мови відбувається значно успішніше й швидше, ніж під час аудиторних занять, що дуже до вподоби дітям.

Для дорослих, як вже згадувалося, більш поширені бізнес-подорожі, що замовляються підприємством або фірмою, де працює мандрівник. Можна вирушити як наодинці, так і з родиною. Найчастіше дорослі зупиняють свій

вибір на курсах інтенсивного вивчення мови, збагачених великою культурною програмою.

Беззаперечна перевага цього різновиду освітнього туризму – це цілком персоналізований підхід до вивчення мови. Навчальний курс для кожної особи, яка вирушає у мовний тур, обирається виключно індивідуально, враховуючи як рівень володіння мовою, вік туриста, так і рівень його освіти.

У ціну подорожі включено широкий спектр навчальних матеріалів, мапи та посібники, а також квитки до країни призначення, проживання в готелі (або в таборах, на туристичних базах, у гуртожитках коледжів).

Найбільш вдалий спосіб для туриста, що вивчає мову, – це проживання на час подорожі в родині місцевого жителя, який дав згоду на такий варіант розміщення.

Цей метод перевершує інші варіанти: його ціна значно приємніша за готелі чи апартаменти, нав'язлива практика мовлення, яка триває за межами уроків, пряме знайомство з культурою та родинними звичаями, а також безпека (що особливо важливо для школярів-туристів).

Безпека гарантується постійним наглядом спеціалістів від туристичної компанії, які дуже ретельно відбирають родину, з якою укладають угоду про прийом туристів. Коли у подорож вирушає дитина, зазвичай вибирають сім'ю, яка вже тривалий час демонструє себе лише з найкращого боку.

2. Спортивний туризм. Ключовим завданням спортивного туризму є тренування, навчання та здобуття навичок в обраному виді спорту. Навчальний процес включає практичні заняття під керівництвом кваліфікованих тренерів. Як правило, навчання організують в першій половині дня, з обов'язковим контролем за рівномірним розподілом навантаження. Післяобідній час відводять на дозвілля, відпочинок та інші активності.

Туристи мають змогу долучитися до турів, де викладають теніс, гольф, верхову їзду, катання на лижах, серфінг, яхтинг, підводне плавання,

вітрильний спорт, водні лижі тощо. Ключова задача таких турів – надати можливість опанувати обраний вид спорту.

Під час розробки програми спортивного туризму треба обов'язково приділяти особливу увагу дозованому навантаженню. У першій половині дня спортивні заняття, а після обіду туристи приймають участь в екскурсійно-пізнавальних заходах, вільний час.

На спортивно-навчальних мандрівках треба забезпечувати відпочиваючим додаткові розваги: басейни, масаж, сауни, зустрічі, бари, вечірки, фестивалі, дискотеки, змагання – усе, що потрібно туристам для розслаблення.

Інструктори з обраного спорту мусять безперервно працювати з туристами. Також доцільно запрошувати професійних тренерів та спортсменів, послуги яких можуть бути оплачуваними. По закінченню кожного туру часто організують невеликі змагання між туристами з обраного виду спорту. Крім того, на цих турах важливо організувати прокат чи продаж необхідного спортивного обладнання та спорядження.

Можна заохотити туристів купувати супутні товари: одяг, окуляри (для підводного плавання, гірськолижні, сонцезахисні), спеціальне взуття та інше.

Проживання для спортивно-навчальних турів слід організувати у готельних комплексах, адаптованих для тренувань та навчання обраному виду спорту. Ключовим показником є облаштування медичного пункту та забезпечення надання невідкладної медичної допомоги у разі потреби.

3. Фахове (професійне) навчання. Тури, побудовані навколо організації професійного навчання, мають доволі розгалужену програму.

Здобуття професії за кордоном, переймання досвіду, вдосконалення умінь – усе це відбувається під час професійного навчання за кордоном. Такі тури здатні тривати довше за інші, а насиченість навчального плану помітно інтенсивніша.

Окрім того, зараз виникають додаткові ринки для освітніх турів, або, кажучи інакше, для професійного навчання – навчальні курси з туризму, комп'ютерних технологій, маркетингу, дизайну, готельного бізнесу, банківської справи та права. Це можна визначити як «підвищення кваліфікації». Під час таких подорожей туристичні фірми сприятимуть учням у здобутті нового досвіду та покращенні їхніх навичок [7].

Отже, освітній туризм може бути представлений як інтегрований продукт, що поєднує в собі освітню складову з об'єктами туристичної інфраструктури.

Поширеним різновидом освітнього туризму є здобуття освіти за межами рідної країни. У рамках цієї програми студенти вирушають до зарубіжних закладів освіти – найчастіше на семестр або цілий академічний рік.

Окрім здобуття освіти у закордонному коледжі чи університеті, з можливістю ознайомитися з іншими підходами до навчання та прогресивними технологіями, студенти мають нагоду спілкуватися з іноземними однолітками. Вони стають частиною студентської спільноти, проживають у кампусі, беруть участь у різноманітних заходах: соціальних, волонтерських, спортивних, розважальних та інших.

Програми освітнього туризму пропонують учасникам унікальний туристичний, культурний, мовний та освітній досвід, який здатен вплинути на майбутнє молодої людини, особливо на її професійний шлях. Найпоширеніша причина вибору навчання за кордоном – прагнення повністю зануритися у мову та культурне середовище.

Освітні мандрівки мають здебільшого за мету огляд важливих історичних місць, археологічних знахідок, культурних надбань чи наукових досягнень, а організацію найчастіше бере на себе викладач, добре обізнаний у тематиці. На відміну від загальноприйнятих туристичних турів, освітні передбачають спеціальну програму: лекції та семінари, демонстрацію

відеоматеріалів, інтерактивні уроки, супровід науковців або кваліфікованих інструкторів. Таке поєднання елементів створює для туристів неповторний досвід навчання [13].

Основні програми освітніх турів класифікуються як навчальні та екскурсійно-пізнавальні. Іноді можна натрапити і на спортивні програми, що характерно для дитячо-юнацьких турів.

Групові подорожі з проживанням у таборах, кемпінгах або коледжах сприяють вивченню мови в компанії ровесників. В таких турах навчальний процес супроводжується спортивними змаганнями та розважальними подіями, відомі як розважально-освітні тури.

Найчастіше зустрічаються пропозиції мовних турів для бізнесменів. Головним спонукальним фактором для дорослих у процесі навчання є необхідність у знанні однієї або декількох іноземних мов. Доросла аудиторія оплачує ці подорожі коштом своїх підприємств та бізнесів, особисто або з сім'єю. Найбільш популярні серед цієї категорії тури - це ті, що поєднують інтенсивні мовні курси з багатою культурною програмою.

До актуальних різновидів освітнього туризму належать: академічний рік, студентські взаємообміни між вишами, літні та зимові міжнародні табори й школи, стажування, homestay (освіта з проживанням в оселях приймаючої сторони), one-to-one tuition (персональне навчання з помешканням у родині викладача), гранти та стипендії, міжнародні тести й сертифікати, програми «робота + навчання» (work & study), навчальні програми з розвагами «edutainment» (education + entertainment), au pair (догляд за дітьми з проживанням та харчуванням у сім'ї приймаючої спільноти), освітні програми на час канікул, післядипломна освіта та покращення кваліфікації, мовні курси, майстер-класи й різноманітні тренінги, включно з народними ремеслами.

Освітній туризм, як багатогранне явище, виконує численні функції, які можна поділити на дві основні групи (рис.1.2).

Соціально-гуманітарні функції:

1) пізнавально-освітня функція – здобуття й збагачення знань, ознайомлення з довкіллям, минулим, культурними надбаннями як власної місцевості та держави, так і інших країв та етносів;

2) виховна функція, що полягає у вихованні моральності, етики та естетичного сприйняття, а також у прищепленні любові до навколишнього середовища, зокрема до власної зовнішності;

3) культурна функція – збагачення культурного досвіду туриста;

4) оздоровчо-відновлювальна функція – застосування цілющого впливу природних факторів для підтримання та покращення фізичного, ментального, психологічного та емоційного самопочуття, розширення адаптивних здібностей та повернення працездатності.

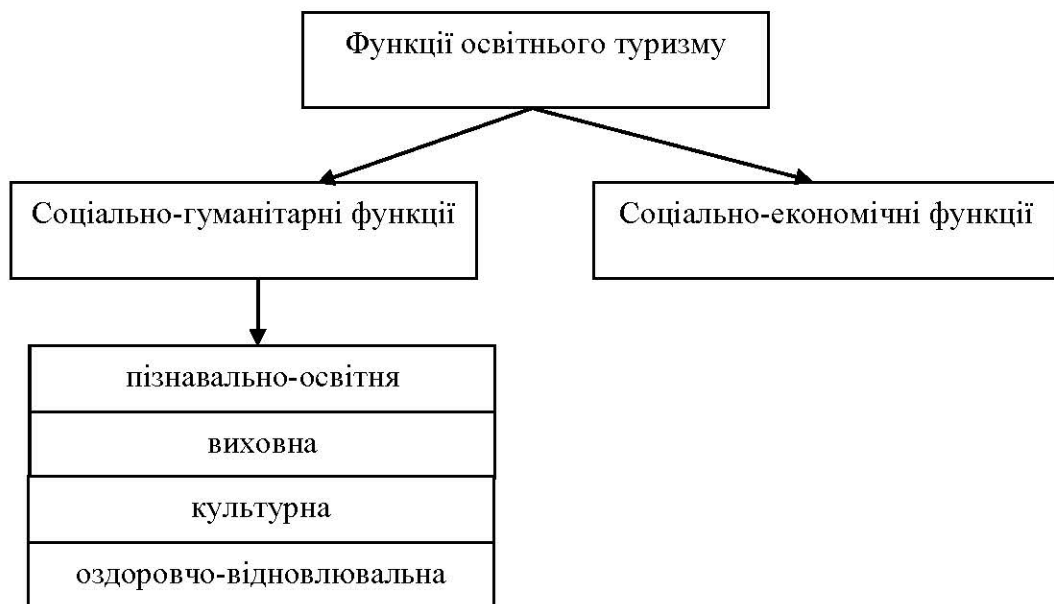

Рисунок 1.2 – Функції освітнього туризму

Джерело: [12]

Соціально-економічні функції, які охоплюють раціональне використання дозвілля, гарантування працевлаштування громадян, а також

покращення рівня життя студентства, що є ключовим чинником стабільності та розвитку економіки.

1.2 Методи дослідження освітнього туризму

Освітній туризм створив нову фінансову сферу як альтернативне джерело коштів із швидким зростанням цієї частки ринку в усьому світі.

При дослідженні освітнього туризму застосовують взаємопов'язані загальнонаукові та конкретнонаукові методи дослідження:

- 1) загальнонаукові (метод діалектики, метод порівняння, аналізу і синтезу, класифікації і типології, описовий метод);
- 2) конкретнонаукові (анкетування, інтерв'ювання, спостереження, методи математичної статистики).

Метод діалектики закликає досліджувати всі події та процеси в їх безперервних трансформаціях, еволюції та взаємовідносинах. З діалектичним підходом тісно взаємодіє історичний метод, завдання якого полягає у аналізі ключових перетворень, що відбулися у освітньому туризмі, та встановленні факторів, які стали каталізаторами цих змін. [25].

Метод порівняння набув широкого застосування в різних науках. Він дає змогу віднайти найважливіші подробиці, спільні риси та відмінності між різними об'єктами, подіями й процесами, що становить підґрунтя для подальшого їхнього упорядкування та поділу на категорії [25]. Цей метод можливість зіставляти різноманітні формати освітніх подорожей, аналізувати їх результативність та виявляти найуспішніші стратегії.

Методи аналізу і синтезу найшли широке застосування в багатьох науках. Аналіз передбачає розчленування об'єкта або явища на складові частини (елементи) для їхнього більш детального вивчення. Методи застосовуються для ретельного дослідження освітнього туризму, виділення його переваг та недоліків, визначення взаємозв'язків між різними аспектами

та формування загальних узагальнень.

Методи класифікації і типології виступають вищими формами систематизації (впорядкування) досліджуваних об'єктів і явищ та дозволяють виявити певний їх порядок, узагальнити спільні і відмінні риси, виявити внутрішні особливості [25].

Описовий метод використовується для накопичення, впорядкування та представлення відомостей стосовно освітнього туризму, його різновидів, методик, осіб, що беруть участь, та досягнень. Сюди відноситься вивчення документів, описи пам'яток культури та природи, навчальні плани і графіки екскурсійних відвідувань.

Метод анкетування застосовується для збору інформації про погляди, спонукальні чинники та потреби тих, хто бере участь в освітніх подорожах.

Метод інтерв'ювання дозволяє детально вивчити причини, досвід учасників освітніх подорожей, а також здобути відомості від фахівців.

Метод спостереження застосовується з метою дослідження поведінки учасників освітніх подорожей у режимі реального часу.

Методи математичної статистики ґрунтуються на математичному аналізі кількісних показників і передбачають збір первинних статистичних матеріалів, їх обробку та аналіз, застосовуючи принципи і положення, а також формальний апарат математики і математичної логіки. Ці методи застосовуються з метою прогнозування наслідків впровадження освітніх турів в країні.

Отже, вирішити складні завдання дослідження освітнього туризму лише на основі одного методу неможливо. Комплексна оцінка рівня розвитку освітнього туризму та її територіальної організації може бути отримана за допомогою сукупності певних методів і послідовності їх застосування.

1.3 Вивчення питань освітнього туризму в дослідженнях українських науковців

З метою дослідження проблематики освітнього туризму в роботах українських дослідників, ми провели аналіз доступних джерел, опублікованих на веб-ресурсі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Наукові праці, що присвячені дослідженню питань освітнього туризму, наведено у табл.1.3.

Таблиця 1.3 – Наукові праці, що присвячені дослідженню питань освітнього туризму

№ п/п	Рік	Автор	Назва	Актуальні напрацювання, стисла характеристика
1	2	3	4	5
1	2010	Л.М. Ткачук	Освітній туризм у світі й в Україні	Дослідження присвячене явищу освітнього туризму. Висвітлено рушійні сили розвитку, здійснено аналіз географічного розподілу, визначено тенденції ринку подорожей для здобуття знань.
2	2014	Н.В. Ушенко	Тенденції студентського освітнього туризму в умовах інтернаціоналізації освіти	Розглянуто соціо-демографічні риси молоді та її здатність до міграції, окреслено розміри й напрями студентського освітнього туризму. Обґрунтовано загальну мету державної політики у сфері освіти та шляхи розвитку вищої освіти для збільшення її конкурентоспроможності на глобальному освітньому ринку.
3	2017	О.П. Клок	Формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні	Визначено сутність освітнього туризму, що базується на узагальненні історичних етапів еволюції освітніх сервісів. Обґрунтовано специфіку цих послуг, що дало змогу розглядати освітній туризм як форму підприємництва, яка може генерувати прибуток. Створено ієрархію компонентів стратегічного вектору зростання освітнього туризму в Україні.

Продовження таблиці 1.3

4	2019	Мірзоев Д. Ш. огли	Забезпечення економічної активності населення у контексті освітнього туризму	Запропоновано методологічний підхід для з'ясування взаємозв'язку між розміром прибутку держави на одного жителя та освітнім рівнем її населення. Представлено методичний підхід до визначення ключових напрямів розвитку освітнього туризму для стимулювання економічної діяльності громадян. Аргументовано механізм сприяння економічній активності населення, беручи до уваги потоки освітнього туризму.
5	2021	Ю.М. Петрушенко, А.С. Воронцова, І.Є. Ярова, О.Д. Білоцерківська	Освітній туризм та освітня міграція: економічна сутність та відмінні ознаки	Обидва терміни стосуються просторового переміщення людських ресурсів з метою отримання освітніх послуг, які є частинами загального поняття «академічна мобільність». Для їхнього розрізнення визначено такі ознаки: орієнтовна тривалість, заздалегідь спланований характер, умова повернення до країни постійного проживання, перспектива працевлаштування в країні навчання, наявність підтверджуючого документа про завершення навчання, добровільний характер, правовий статус особи та право на перебування.
6	2023	О. Наровлянський	Освітній туризм у Великій Британії	Виокремлено найпопулярніші місця освітнього туризму у Великобританії, а також проаналізовано підходи до організації шкільних екскурсій (спеціально розроблені екскурсії, співвіднесені з шкільною програмою, майстер-класи, практичні завдання та інше). Наголошено, що на деяких об'єктах створено спеціальні навчальні та тренінгові центри, що забезпечують проведення навчальних заходів.

Джерело: складено автором на основі [16, 19, 20, 25, 27, 21, 35]

Таким чином, можемо зазначити, що питання освітнього туризму почали активно розглядатись українськими науковцями з 2010 року, проблематика присвячена явищу освітнього туризму та його географічного розподілу (Л.М. Ткачук), тенденціям студентського освітнього туризму (Н.В. Ушенко), специфіці надання освітніх послуг в Україні (О.П. Клок),

визначенню понять «освітній туризм» та «освітня міграція», їх економічній сутності та відмінним ознакам (Ю.М. Петрушенко, А.С. Воронцова, І.Є. Ярова, О.Д. Білоцерківська).

Слід звернути увагу на той факт, що питання функціонування освітнього туризму в інших країнах світу українськими науковцями детально не розглядалися. Як виняток можемо відзначити роботу О. Наровлянського, який аналізував досвід розвитку та впровадження освітнього туризму у Великій Британії.

Таким чином, вивчення питання розвитку освітнього туризму в Чехії є недослідженим та актуальним (розділ 2).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

За результатами написання першого розділу сформовано такі висновки та узагальнення:

1. Розглянуто види освітнього туризму за метою подорожі: пізнавальні тури, що здійснюються з метою виконання завдань, визначених навчальними програмами освітніх закладів, туристичні поїздки, екскурсії з метою освіти, задоволення допитливості та інших пізнавальних інтересів, поїздки на період від 24 годин до 6 місяців для здобуття освіти (загальної, спеціальної, додаткової), для підвищення кваліфікації – у формі курсів, стажувань, без зайняття діяльністю, пов'язаної з отриманням доходу від джерел у країні (місці) тимчасового перебування.

Проаналізовано підходи до поняття «освітній туризм» та надана їх характеристика.

Найбільш популярними є такі види освітнього туризму:

- навчальні поїздки з метою вивчення іноземної мови чи тих чи інших загальноосвітніх чи спеціальних предметів;

- ознайомлювальні поїздки до установ, організацій та підприємств;

- наукові та навчальні стажування в установах, організаціях та на підприємствах;
- участь у семінарах, конференціях, з'їздах, конгресах, творчих майстернях та майстер-класах, мета яких обмін досвідом та отримання нової професійно важливої інформації;
- екскурсійно-ознайомчі подорожі різними містами, природними зонами та країнами.

Розглянуто функції освітнього туризму: соціально-гуманітарні функції (пізнавально-освітня функція, виховна функція, культурна функція, оздоровчо-відновлювальна функція) та соціально-економічні функції, які охоплюють раціональне використання дозвілля, гарантування працевлаштування громадян, а також покращення рівня життя студентства, що є ключовим чинником стабільності та розвитку економіки.

2. Розглянуто методи дослідження освітнього туризму. При дослідженні освітнього туризму можуть бути застосовані взаємопов'язані загальнонаукові та конкретнонаукові методи дослідження: метод діалектики, метод порівняння, аналізу і синтезу, класифікації і типології, описовий метод, анкетування, інтерв'ювання, спостереження, методи математичної статистики.

Отже, для вирішення комплексних питань дослідження освітнього туризму недостатньо використовувати лише один метод. Всебічна оцінка рівня розвитку освітнього туризму, а також його територіальної організації, стає можливою лише за допомогою сукупності різноманітних методів та послідовності їх застосування.

3. Розглянуто місце питань освітнього туризму в дослідженнях українських науковців. Встановлено, що питання освітнього туризму почали активно розглядатись українськими науковцями з 2010 року, проблематика присвячена явищу освітнього туризму та його географічного розподілу (Л.М. Ткачук), тенденціям студентського освітнього туризму (Н.В. Ушенко),

специфіці надання освітніх послуг в Україні (О.П. Клок), визначенню понять «освітній туризм» та «освітня міграція», їх економічній сутності та відмінним ознакам (Ю.М. Петрушенко, А.С. Воронцова, І.Є. Ярова, О.Д. Білоцерківська).

Слід звернути увагу на той факт, що питання функціонування освітнього туризму в інших країнах світу українськими науковцями детально не розглядалися. Як виняток можемо відзначити роботу О. Наровлянського, який аналізував досвід розвитку та впровадження освітнього туризму у Великій Британії.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСВІТНЬОГО ТУРИЗМУ В ЧЕХІЇ

2.1 Освітній потенціал країни

Чеська Республіка – країна, що розташована в Центральній та Східній Європі. На півночі вона межує з Польщею (довжина кордону сягає 658 км), на північному заході та заході – з Німеччиною (протяжність кордону становить 646 км), на півдні – з Австрією (довжина кордону 362 км), на сході – зі Словаччиною (кордон простягається на 214 км).

Загальна довжина всіх кордонів – 1880 км. Кількість населення становить 10,9 млн осіб станом на 2024 рік [2].

Назва держави походить від назви племені, що її населяли – чехів. Столиця, Прага, є найбільшою туристичною дестинацією, а також найбільшим містом країни. Чехія виникла в результаті об'єднання історичних областей: власне Чехії, Моравії та частини Сілезії. Обласними центрами цих регіонів є Прага, Брно та Острава відповідно.

У ландшафті країни переважають пагорби та гори середньої висоти, такі як Чеський масив. Його оточують гірські хребти Шумави, Чеський ліс, Крконоше та Чесько-Моравська височина (рис. А.1).

Найдовша річка – Влтава, що простягається на 440 км. Чехія не має доступу до морських просторів, але забезпечена озерами та ставками.

В Чехії велика увага приділяється збереженню навколишнього середовища – охоронювані території займають майже 12% площі держави та приваблюють любителів відпочинку.

Країну щорічно відвідують більше 10 млн туристів, які захоплюються історичним та культурним надбанням країни, а також приязністю та гостинністю місцевих мешканців.

Чехія відзначається високим рівнем економічного зростання. За економічними показниками країна входить до числа лідерів серед країн

Центральної та Східної Європи. З 1 травня 2004 року Чехія – член Європейського Союзу.

З 21 грудня 2007 року Чехія приєдналась до спільноти країн Шенгенської угоди.

Перейдемо до характеристики всіх ланок освіти в країні, які є цікавими для освітнього туризму.

Середня освіта в Чехії представлена середніми навчальними закладами, які класифікуються як:

- середні професійні училища,
- гімназії,
- середні професійні школи.

Третинна освіта – цей рівень є навчанням, яке продовжує середню освіту з випускним іспитом. Третинна освіта поділяється на:

- вищу,
- вищу професійну.

Засади освітньої політики Європейського Союзу були визначені у 2000 році, під час зустрічі в Лісабоні. Серед ключових напрямів політики можемо відзначити «освіту впродовж життя», а також системне вдосконалення професійних навичок спеціалістів.

Для втілення цього освітнього вектору було започатковано чимало проєктів. У їхніх межах університети розробляють додаткові навчальні дисципліни, що орієнтовані на абітурієнтів, студентів, пенсіонерів, а також інших громадян, котрі прагнуть покращити свої знання та вміння.

У країнах Європейського Союзу також відома організація під назвою «Університети третього віку». Ці навчальні програми, як правило, розробляються великими університетами та орієнтовані здебільшого на людей пенсійного віку.

Навчання за цими програмами здійснюється на безоплатній основі. Серед основних завдань, заради яких було створено «Університети третього

віку», варто відзначити надання пенсіонерам актуальних знань з фахів, котрі вони опанували в минулому, а також сприяння активності людей поважного віку та пробудження в них зацікавленості до подій сучасності.

Розглянемо основні ланки освіти в Чехії.

Дитячі садочки в країні приймають дітей віком від 3 до 6 років. Дошкільна освіта передбачена як добровільний вибір. Але, для дітей, яким виповнилося п'ять років, перед школою відвідування садочку стає обов'язковим заходом.

Початкова освіта триває 9 років і є обов'язковою для всіх дітей, незалежно від їхнього громадянства, які мешкають у Чехії. Початкова школа поділяється на два етапи: з 1-го по 5-й клас і з 5-го по 9-й клас.

Після 5-го класу діти мають можливість вступати до 8-річних гімназій, які орієнтовані на підготовку до вищих навчальних закладів, або консерваторії [26].

Гімназії вважаються престижною формою середньої освіти. Не всі можуть вступити до гімназії, оскільки конкурс часто сягає 8 осіб на місце. Учні, які не пройшли відбір, продовжують навчання у звичайних школах до 9-го класу, а потім вступають до чотирирічних гімназій або середніх спеціальних шкіл.

Навчання українських школярів – освітніх туристів, у середній школі в Чехії доступне всім, хто вже має обов'язкову базову дев'ятирічну освіту.

Учні можуть здобути звичайну середню освіту, після завершення якої вони отримають свідоцтво – документ, що підтверджує успішне складання заключного іспиту.

Існує також формат середньої освіти з документом про завершення. Тривалість такого навчання складає від двох до трьох років.

За результатами навчання випускник навчального закладу, окрім свідоцтва про успішне складання фінального іспиту, отримує ще й так званий

«атестат про закінчення» та підтвердження здобутої професійної кваліфікації [26].

Ця кваліфікація переважно стосується професій сфери послуг, або спеціальностей, що вимагають високого рівня майстерності – перукар, слюсар, зварювальник, кухар і так далі. Випускники, котрі опанували ці професії, як правило, не планують подальше навчання, а одразу ж розпочинають трудову діяльність у обраній спеціальності.

Середня освіта завершується випускним іспитом. Навчання, як правило, триває чотири роки. Випускник, котрий успішно завершить навчання, отримає свідоцтво про складання випускного іспиту. Екзамен передбачає ретельну перевірку знань учня з певного кола предметів.

Зазначимо, що до 2008 року одним з обов'язкових предметів була чеська мова.

Інші дисципліни визначались як профільні, та були залежними від обраної студентом спеціалізації та типу освітнього закладу. Починаючи з 2008 року предмети, включені до підсумкової атестації, розділяються на державні (єдині для всіх типів шкіл) та профільні, котрі можуть різнитися в різних навчальних закладах [26].

У Чехії функціонують 26 державних та 45 приватних вищих шкіл. Навчальний процес в них організовано відповідно до Болонської системи, що застосовується в країнах Європейського Союзу.

Перший щабель вищої освіти – бакалаврат (3-4 роки), слідом – магістратура (2 роки) та докторантура (3-4 роки).

По завершенні кожного з етапів навчання студенти здають екзамени (в докторантурі – захищають дисертацію) та здобувають диплом і відповідне звання (бакалавра, магістра або доктора). Навчання в державних університетах Чехії чеською мовою є безкоштовним, зокрема і для іноземних громадян, що є привабливим для освітніх туристів [29].

У приватних закладах навчання є платним. В державних вишах також доступні платні програми викладання англійською та іншими іноземними мовами. Зарахування до університетів та інших вищих навчальних закладів відбувається за результатами вступних випробувань, проте на деякі спеціальності можливий вступ без проходження іспитів. Дипломи чеських вишів мають визнання у кожній країні Європейського Союзу.

Іноземні громадяни мають право вступати до чеських вишів, якщо пред'являть документ про здобуття повної середньої освіти, який отриманий після закінчення 11 класів школи або після коледжу. Усі офіційні документи, що видані за межами країн Європейського Союзу, підлягають процедурі нострифікації. Таким чином, атестати українських школярів також проходять процедуру нострифікації при вступі до закладів вищої освіти в Чехії.

Розглянемо мовні курси у Чеській Республіці, які є окремим різновидом освітнього туризму. Різновид курсів чеської мови у Чехії обумовлюється рівнем та тривалістю мовної підготовки студентів.

Річні програми зосереджені на підготовці до вступу в чеські державні та приватні виші для випускників шкіл, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів країн Східної Європи та Центральної Азії.

Піврічні курси (мета та сама) мають програму з меншою кількістю годинного навантаження, але однаковим обсягом знань.

Слід звернути увагу на той факт, що основною метою даних підготовчих мовних курсів є оволодіння чеською мовою на належному рівні для проходження співбесіди та складання вступних іспитів до університетів країни.

Наприклад, навчальні центри при Карловому університеті здійснюють підготовку слухачів до вступу з різних напрямів залежно від обраної професії, спеціалізації. Місця їх розташування: Прага-Кристал, Подебради, Маріанське – Лазне, Прага-Глоуб'етін, Прага-Альбертов, де крім занять

слухачам пропонуються факультативи (клуб любителів чеського кіно, літературний клуб, клуб любителів Праги, театральний клуб) [29].

Навчання чеської мови в Чехії може проводитися на літніх курсах, які зорієнтовані переважно на школярів, студентів, а також тих, хто може дозволити собі відпустку протягом 1-2 місяців. Здобуття нових знань вдало поєднується з відпочинком.

Серед переваг навчання в Чехії виділимо наступні (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Переваги навчання в Чехії та їх характеристика

Перевага	Характеристика
1	2
Доступність	З 1999 року вища освіта чеською мовою в державних вузах є абсолютно безкоштовною для всіх, включаючи іноземців.
	Рівень цін у Чехії не потребує великих витрат на життя студента. У всякому разі, порівняно з рештою країн Європи. Крім того, студенти в Чехії користуються величезною кількістю пільг та знижок практично на всі види товарів та послуг
	Університети беруть активну участь у студентському обмін. У кожного університету укладено понад сотню договорів із вищими навчальними закладами в рамках програми ERASMUS. Щороку студенти мають унікальну можливість знайомитися з найвідомішими освітніми та науковими університетами Європи та світу, удосконалюватись у закордонних вишах у знаннях по кілька місяців, зав'язувати цікаві знайомства та корисні зв'язки.
Якість	Традиції вищої освіти в Чехії сягають корінням у XIV століття, коли в Празі було засновано Карлів університет. Відтоді Чехія стала одним з найзначніших освітніх осередків Європи, зберігаючи цю роль і до сьогодні.
	Чеська вища освіта відповідає найвищим європейським і світовим зразкам. Вона є складовою частиною єдиної європейської системи, де установи Європейського Союзу пильно контролюють дотримання стандартів якості навчання.
	Усі освітні рівні в Чехії узгоджені з вимогами Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED), а чеський диплом визнається на міжнародному рівні та відповідає статусу дипломів інших європейських держав.
Перспективність	Дипломи чеських університетів мають визнання по всьому світу. Перш за все це стосується Європи, де чеський диплом розглядається як рівноцінний будь-якому іншому європейському, також країн Північної Америки та Центральної Азії.
	Випускники чеських вищих навчальних закладів мають можливість отримати статус резидента Чехії за спрощеною процедурою. Цей механізм передбачений в рамках ініціативи, спрямованої на приваблення до країни молодих, працездатних фахівців, що обирають здобуття вищої освіти в Чехії, що своєю чергою сприяє нарощуванню економічного потенціалу держави.

Продовження таблиці 2.1

1	2
	Отримавши диплом про вищу освіту в Чехії, ви відкриваєте двері до роботи в будь-якій державі Європейського Союзу. Основна мета європейської інтеграції – це вільне переміщення громадян та фінансів. Більше того, з 2007 року Чехія є частиною Шенгенської зони, що дає право власникам чеської візи подорожувати Європою без обмежень.
Підтримка студентства	Навчаючись в університетах Чехії, де викладання ведеться чеською, іноземні студенти мають ті самі права, як і їхні чеські колеги, включно з можливістю подавати заявки на стипендії.
	Університети дбають не тільки про чудовий рівень освіти, гарні побутові умови, а й про захопливе дозвілля своїх студентів. При кожному виші існують клуби за інтересами: музичні, літературні, багато ЗВО мають власні спортивні команди.
	Працевлаштування. У провідних чеських вишах для студентів старших курсів відбуваються події з професійного спрямування, влаштовуються зустрічі та знайомства з керівним складом великих чеських та міжнародних фірм.
Безпека	Гарантією безпеки та спокою громадян у Чехії слугує не тільки оперативна й злагоджена робота поліції, а й сприяння у підтриманні порядку з боку свідомих мешканців країни.
	У Чехії немає міжрелігійних конфліктів. Чехи впевнено входять до першої світової десятки у рейтингах толерантності та толерантності.

Джерело: складено автором на основі [29]

Слід відзначити, що тури з вивчення мов мають попит серед клієнтів різного віку: від малечі з їхніми батьками, що обирають ці тури заради полегшення оволодіння мовою, до ділових дорослих, котрі прагнуть розмовної бізнес-мови для ведення перемовин.

Мовні програми в Чехії пропонуються для дітей від п'яти років. Хоча пропозиції для найменших ще не мають шаленого попиту, учнів віком 10-17 років батьки відправляють на навчання набагато охочіше.

Розподіл мовних турів за віком такий: школярі, студенти, дорослі (причому останні становлять близько 10% від усього потоку).

Для українських випускників, що прагнуть здобути освіту в Чехії після 9 класу, передбачені спеціальні шкільні програми.

Дев'ятикласникам доведеться продовжити навчання у чеській школі ще чотири роки, адже повна середня освіта триває тринадцять років. Така

система навчання надає беззаперечні переваги майбутнім випускникам. Вони матимуть змогу вивчити чеську мову та ретельно підготуватися до вступу в будь-який університет Чеської Республіки, обравши бажану спеціальність.

Східна Європа не завжди асоціюється з найпопулярнішими навчальними закладами, та Чехія є винятком. Вона відкриває українським студентам унікальний шанс здобути освіту, що цінується в усьому світі, і розпочати професійний шлях у Європі.

2.2 Аналіз показників освітнього туризму

Чехія приваблива для іноземних студентів, адже здобуття освіти чеською мовою є безкоштовним, а навчання англійською чи іншими міжнародними мовами відбувається на платній основі. Крім того, Чеська Республіка пропонує іноземним студентам доступну вартість проживання та високоякісну освіту. Іноземні студенти, які закінчують чеський університет, матимуть більше можливостей вийти на ринок праці.

Кількість іноземців, які навчаються в школах Чеської Республіки, зростає. Вища освіта (університети) була галуззю освіти, в якій зазвичай навчається багато іноземців. Однак за останні три навчальні роки кількість іноземців, які навчаються в школах нижчого типу, значно зросла.

Це можна пояснити агресією росії проти України, внаслідок якої країна надала тимчасовий притулок близько 390 тисячам українських біженців, серед яких близько половини – діти (близько 195 тис. осіб).

На законодавчому рівні країни передбачено, що іноземці в Чеській Республіці користуються тими ж правами та обов'язками в галузі освіти, що й громадяни Чеської Республіки в галузі початкової, середньої, вищої професійної та університетської освіти.

Доступ до дошкільної, базової мистецької та мовної освіти на тих самих умовах, що й громадяни Чеської Республіки та громадяни держав-

членів Європейського Союзу, мають особи, які мають право перебувати на території Чеської Республіки на термін понад 90 днів, або якщо вони є особами з правом перебувати на території Чеської Республіки з метою дослідження, або якщо вони є біженцями чи особами, що перебувають під додатковим захистом, шукачами міжнародного захисту чи особами, що перебувають під тимчасовим захистом.

Станом на 2023/2024 навчальний рік 19 409 іноземців навчалися в дошкільних закладах Чехії, 70 662 іноземці навчалися в основних школах (на 40 тисяч іноземців більше, ніж у 2021/2022 році) та 17 184 іноземці навчалися в середніх школах. У 2023 році в університетах навчалися 55 493 іноземці, що становить 18% усіх студентів як державних, так і приватних університетів (рис.2.1).

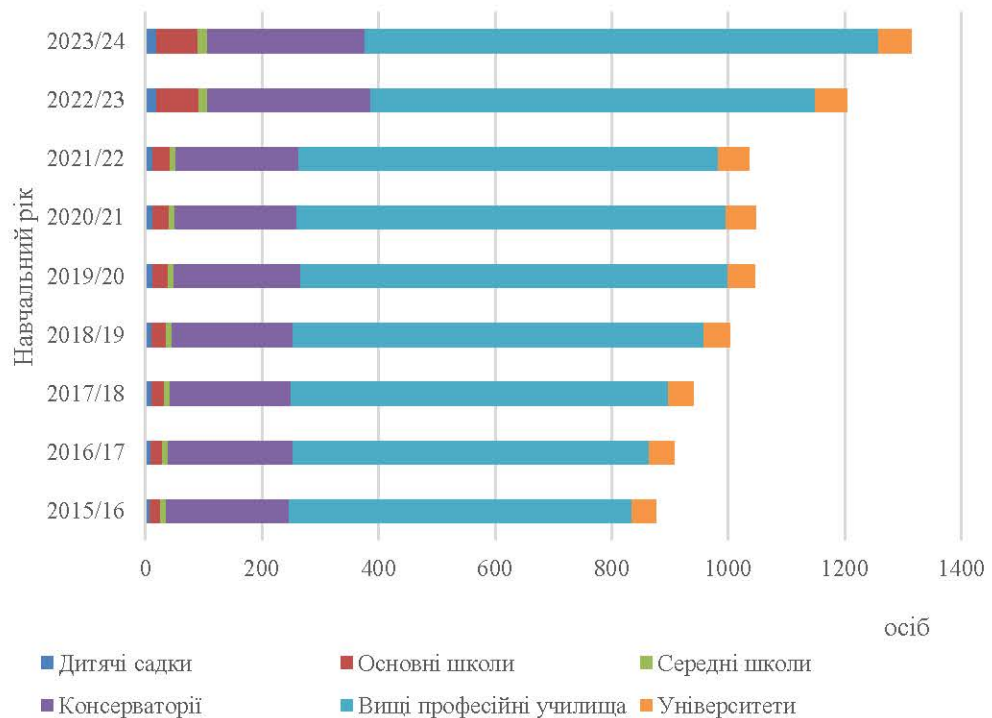

Рисунок 2.1 – Кількість іноземців, які навчаються у закладах освіти Чеської Республіки, за типом школи, тис. осіб

Джерело: складено автором на основі [2]

В регіональному розподілі кількості іноземців, які навчаються в закладах освіти Чеської республіки (рис. 2.2), можемо відзначити, що:

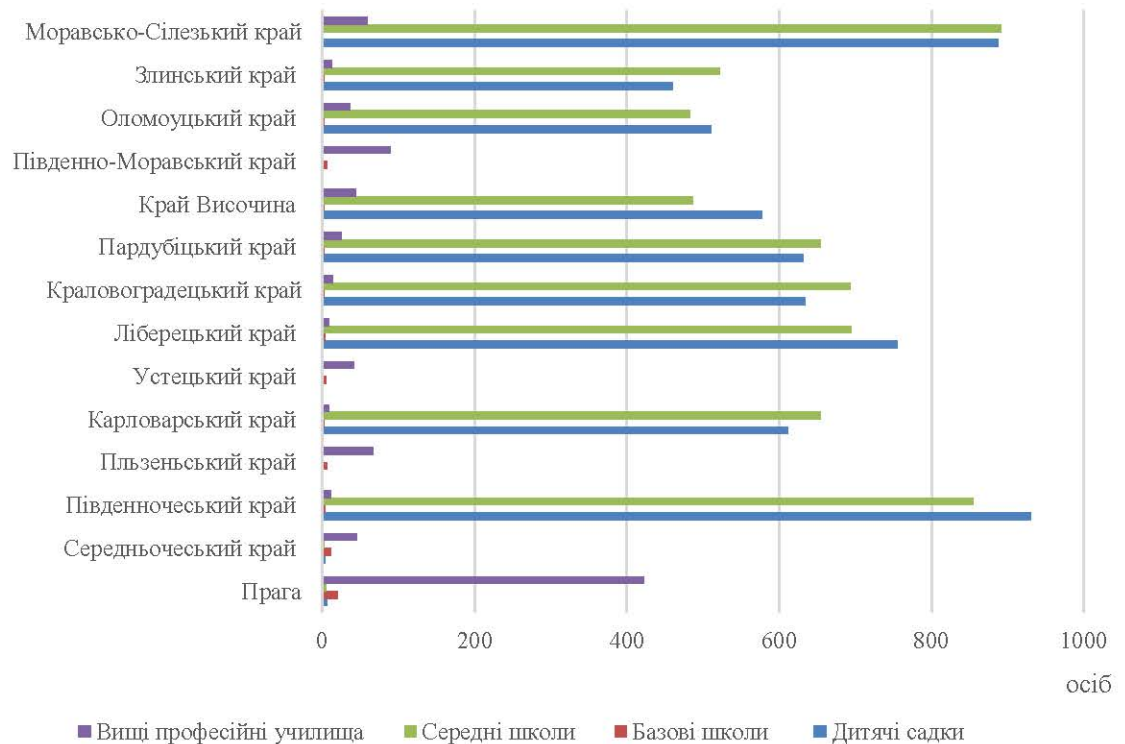

Рисунок 2.2 – Регіональний розподіл кількості іноземців, які навчаються у закладах освіти Чеської Республіки, за типом школи, станом на 2023/24 навчальний рік, осіб

Джерело: складено автором на основі [2, 3]

1) найбільша кількість іноземців, які відвідають дитячі садки, припадає на Прагу (32,2% від загальної кількості дітей іноземців дошкільного віку), Середньочеський край (16%), Південно-Моравський край (8,1%), Пльзеньський край (6,8%);

2) найбільша кількість дітей-іноземців відвідують базові школи (1-5 клас) у Празі (27,9%), Середньочеському краї (14,9%), Південно-Моравському краї (8,7%), Пльзеньському краї (7,8%);

3) при відвідуванні середніх шкіл (6-9 класи) лідерами за кількістю дітей-іноземців виступають Прага (30,2%), Середньочеський край (11,2%), Південно-Моравський край (9,5%), Пльзеньський край (7,4%);

4) всього 882 іноземця навчалися у вищих професійних училищах країни, їх максимальна кількість припала на Прагу (47,8%), Південно-Моравський край (10%), Пльзеньський край (7,5%).

Таким чином, серед регіонів-лідерів країни, в яких навчається найбільша кількість дітей іноземців, можемо виділити Прагу (столиця країни), Середньочеський край, Південно-Моравський край, Пльзеньський край.

Перейдемо до аналізу кількості іноземних студентів у закладах вищої освіти Чехії. Багато іноземних студентів обирають Чеську Республіку для навчання за кордоном. Згідно зі статистичною інформацією Чеського статистичного управління станом на 2023/24 навчальний рік, 55 493 іноземних студентів навчалися у вищих навчальних закладах країни (що становить близько 18% від загальної кількості студентів у країні), 8 917 іноземних студентів закінчили університети в Чеській Республіці.

Із загальної кількості іноземних студентів, зарахованих до вищих навчальних закладів у Чеській Республіці, 8,6% навчаються за дистанційною та комбінованою формою навчання.

З іншого боку, з загальної кількості іноземних випускників у Чеській Республіці 9,5% є випускниками дистанційної та комбінованої форми навчання.

Також, чисельність випускників-іноземців у Чеській Республіці зросла на 10,2% за останні п'ять років, що говорить про збільшення популярності цієї країни в отриманні вищої освіти європейського рівня.

Іноземні студенти, що навчаються у вищих навчальних закладах Чеської Республіки, навчаються за низкою доступних програм. Розглянемо ТОП-10 найбільш популярних напрямків навчання серед іноземних студентів у 2023/24 навчальному році (рис. 2.3).

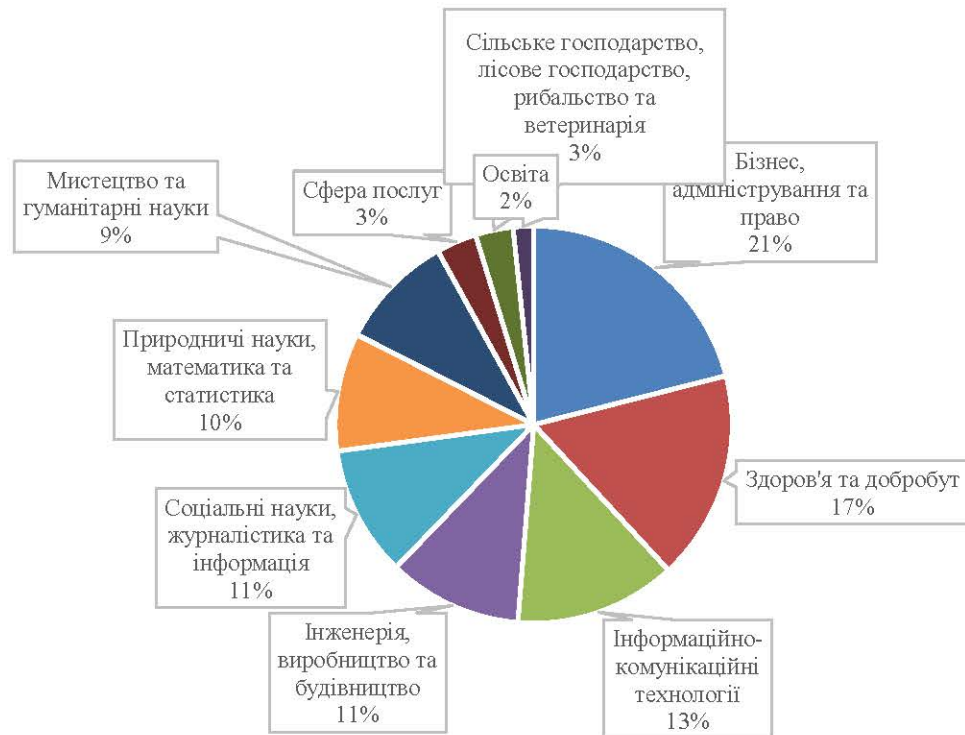

Рисунок 2.3 – ТОП-10 напрямків навчання іноземних студентів, %
Джерело: складено автором на основі [2]

Очолює лідерство сфера бізнесу, адміністрування та права є найпопулярнішою серед іноземних студентів у Чеській Республіці (21% від всієї чисельності іноземних студентів в країні), друге місце посідає сфера здоров'я та добробуту (17%), на третьому місці – інформаційно-комунікаційні технології (13%). Останню десяту позицію займає сфера освіти (2%), яка є однією з найменш популярних галузей навчання серед іноземних студентів у Чеській Республіці. Також найменш часто вивчаються спеціальності на педагогічних факультетах, а також у сільськогосподарських та ветеринарних дисциплінах.

У 2022/23 навчальному році в чеських університетах навчалися вихідці зі 166 іноземних країн. Словаки залишалися найбільшою демографічною групою, складаючи 38 % від усіх іноземних студентів університетів.

Наступними за чисельністю були студенти з росії та України, яких було близько 7600 та 6200 відповідно.

Оприлюднення статистики наступного року може відображати різке падіння кількості російських студентів у Чехії після рішення уряду обмежити видачу віз російським та білоруським студентам.

Зворотна ситуація спостерігається щодо українських студентів після напливу молоді з України – між 2021 і 2022 роками, кількість українських студентів зросла на 43 % [2].

Іноземні студенти становили близько 27 % студентів докторських програм, 20 відсотків магістерських програм та 16 % бакалаврських програм.

8 917 іноземних студентів закінчили університети Чеської Республіки.

4 498 іноземних студентів навчаються за дистанційною та комбінованою формами навчання.

У Чеській Республіці вперше навчається 10 877 іноземних студентів.

Серед популярних університетів в країні для безкоштовного навчання іноземні студенти обирають: Карлів університет (Прага), Чеський технічний університет (Прага), Хімічно-технологічний університет (Прага), Празький економічний університет (Прага), Масариков університет (Брно), Чеський аграрний університет (Прага), Технічний університет (Брно), Університет Палацького (Оломоуц), університет у Градець-Кралове, Остравський технічний університет. Є університети і в інших містах – Чеське-Будейовіце, Опаві, Пардубіце, Пльзені, Усті-над-Лабем, Зліні, Лібереці.

Надамо характеристику кожному з вище означених закладів вищої освіти (табл. 2.2).

Таким чином, Прага – місто з найбільшою кількістю іноземних студентів у Чеській Республіці, загалом 26 512 студентів, далі йде Брно з 14 261 іноземними студентами.

Таблиця 2.2 – Характеристика найбільш популярних серед іноземних студентів закладів вищої освіти Чехії

Назва закладу	Місце розташування	Характеристика
1	2	3
Карлів університет	Прага	Налічує сімнадцять факультетів, чотирнадцять з яких розташовані безпосередньо в Празі (декілька розміщені в Пльзені та Градці-Краловому). Особливу увагу привертають освітній факультет (лікувальний і фармацевтичний), філософський та юридичний факультети.
Чеський технічний університет	Прага	8 факультетів на технічного спрямування: факультет цивільного будівництва, машинобудівний факультет, електротехнічний факультет, факультет ядерної фізики та інженерії, архітектурний факультет, транспортний факультет, факультет біомедичної інженерії, факультет інформаційних технологій.
Хімічно-технологічний університет	Прага	Найбільший освітній заклад подібного профілю в Центральній Європі. В освітній програмі особливу увагу зосереджено на математичному, фізичному та фізико-хімічному базисі. На сьогодні університет включає чотири факультети.
Празький економічний університет (Вища школа економіки)	Прага	Належить до числа найбільш авторитетних університетів Європи і є найбільшим державним закладом економічної освіти в Чехії. Включає факультети: фінансів та бухгалтерського обліку, міжнародних відносин, бізнес-адміністрування, інформатики та статистики, економічний факультет.
Масариков університет	Брно (Південно-Моравський край)	Пропонує освітні програми з великого розмаїття традиційних та інноваційних спеціальностей. Його вважають одним із найбільш динамічних університетів Європи, він також входить до переліку найпрестижніших вищих навчальних закладів планети. Університет об'єднує 10 факультетів, які відкривають студентам доступ до понад 400 навчальних програм.
Чеський аграрний університет	Прага	Факультети: економіки та менеджменту; агробіології, продовольства та природних ресурсів; інженерії; лісового господарства та деревини; наук про навколишнє середовище; тропічних сільськогосподарських наук; інститут освіти та комунікації.
Технічний університет	Брно (Південно-Моравський край)	Пропонує технічну та природничу освіту, а також спеціальності в галузі архітектури, мистецтва та економіки. Факультети: інформаційних технологій, хімічний, архітектурний, електротехніки і комунікаційних технологій, будівельний, підприємництва, машинобудування.

Продовження таблиці 2.2

1	2	3
Університет Палацького	Оломоуц (Оломоуцький край)	Вісім факультетів університету відкривають доступ до 840 навчальних програм, що охоплюють бакалаврат, магістратуру та докторантуру. Факультети: філософський, педагогічний, освітній, фізичного виховання, природничий, кирило-мефодіївський теологічний, юридичний, охорони здоров'я.
Університет у Градець-Кралове (Univerzita Hradec Králové)	Градець-Кралове (Краловоградський край)	Факультети: педагогічний, інформатики та менеджменту, філософії, природничих наук. Пропонує програми бакалаврату, магістратури та докторантури.
Остравський технічний університет	Острава (Моравсько-Сілезький край)	Факультети: освітній, педагогічний, суспільних наук, образотворчого мистецтва та музики, природничих наук, мистецтв.
Інститут гостинного бізнесу та економіки	Прага	Приватний університет в Празі, який було засновано в січні 2022 року, після об'єднання двох приватних університетів – Готельного університету в Празі та Університету економіки в Празі. Бакалаврські програми: гостинність, туризм і маркетинг; бухгалтерський облік та управління фінансами підприємства; hospitality management (навчання англійською мовою).

Джерело: складено автором на основі [33]

Оломоуц посідає третє місце серед міст Чеської Республіки з найбільшою кількістю іноземних студентів – 2483 студенти, далі йдуть Острава з 1912 студентами та Пльзень з 1328 студентами.

Місто Градець – ще одне популярне місто для іноземних студентів, які навчаються в Чеській Республіці, з 1250 студентами.

У Зліні навчається 1020 іноземних студентів, а в Чеському Будейовіце – 679 іноземних студентів.

Інші популярні міста Чеської Республіки зі значною кількістю іноземних студентів включають Пардубіце з 568 студентами; Ліберець (448), Усті-над-Лабем (268), Опава (174) і Індржихув-Градець, де навчається 168 студентів.

Таким чином, можемо зазначити, що іноземні студенти можуть обрати різні напрями навчання в країні як у державних, так і у приватних закладах вищої освіти.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

За результатами написання другого розділу сформовано такі висновки та узагальнення:

1. Надано характеристику освітньому потенціалу Чехії.

Розглянуто основні ланки освіти в Чехії. Дитячі садочки в країні приймають дітей віком від 3 до 6 років. Дошкільна освіта передбачена як добровільний вибір. Але, для дітей, яким виповнилося п'ять років, перед школою відвідування садочку стає обов'язковим заходом.

Початкова освіта триває 9 років і є обов'язковою для всіх дітей, незалежно від їхнього громадянства, які мешкають у Чехії. Початкова школа поділяється на два етапи: з 1-го по 5-й клас і з 5-го по 9-й клас. Після 5-го класу діти мають можливість вступати до 8-річних гімназій, які орієнтовані на підготовку до вищих навчальних закладів, або консерваторії.

Середня освіта завершується випускним іспитом. Навчання, як правило, триває чотири роки. Випускник, котрий успішно завершить навчання, отримає свідоцтво про складання випускного іспиту. Екзамен передбачає ретельну перевірку знань учня з певного кола предметів.

У Чехії функціонують 26 державних та 45 приватних вищих шкіл. Навчальний процес в них організовано відповідно до Болонської системи, що застосовується в країнах Європейського Союзу. Перший щабель вищої освіти – бакалаврат (3-4 роки), слідом – магістратура (2 роки) та докторантура (3-4 роки). По завершенні кожного з етапів навчання студенти здають екзамени (в докторантурі – захищають дисертацію) та здобувають диплом і відповідне звання (бакалавра, магістра або доктора). Навчання в державних університетах Чехії чеською мовою є безкоштовним, зокрема і для іноземних громадян, що є привабливим для освітніх туристів.

2. Проведено аналіз показників освітнього туризму в країні. Встановлено, що кількість іноземців, які навчаються в школах Чеської

Республіки, зростає. Вища освіта (університети) була галуззю освіти, в якій зазвичай навчається багато іноземців. Однак за останні три навчальні роки кількість іноземців, які навчаються в школах нижчого типу, значно зросла.

Це можна пояснити агресією росії проти України, внаслідок якої країна надала тимчасовий притулок близько 390 тисячам українських біженців, серед яких близько половини – діти (близько 195 тис. осіб).

Станом на 2023/2024 навчальний рік 19 409 іноземців навчалися в дошкільних закладах Чехії, 70 662 іноземці навчалися в основних школах (на 40 тисяч іноземців більше, ніж у 2021/2022 році) та 17 184 іноземці навчалися в середніх школах. У 2023 році в університетах навчалися 55 493 іноземці, що становить 18% усіх студентів як державних, так і приватних університетів.

В регіональному розподілі кількості іноземців, які навчаються в закладах освіти Чеської республіки, можемо відзначити, що:

1) найбільша кількість іноземців, які відвідають дитячі садки, припадає на Прагу (32,2% від загальної кількості дітей іноземців дошкільного віку), Середньочеський край (16%), Південно-Моравський край (8,1%), Пльзеньський край (6,8%);

2) найбільша кількість дітей-іноземців відвідують базові школи (1-5 клас) у Празі (27,9%), Середньочеському краї (14,9%), Південно-Моравському краї (8,7%), Пльзеньському краї (7,8%);

3) при відвідуванні середніх шкіл (6-9 класи) лідерами за кількістю дітей-іноземців виступають Прага (30,2%), Середньочеський край (11,2%), Південно-Моравський край (9,5%), Пльзеньський край (7,4%);

4) всього 882 іноземця навчалися у вищих професійних училищах країни, їх максимальна кількість припала на Прагу (47,8%), Південно-Моравський край (10%), Пльзеньський край (7,5%).

Таким чином, серед регіонів-лідерів країни, в яких навчається найбільша кількість дітей іноземців, можемо виділити Прагу (столиця

країни), Середньочеський край, Південно-Моравський край, Пльзеньський край.

Проведений аналіз кількості іноземних студентів у закладах вищої освіти Чехії. Згідно зі статистичною інформацією Чеського статистичного управління станом на 2023/24 навчальний рік, 55 493 іноземних студентів навчалися у вищих навчальних закладах країни (що становить близько 18% від загальної кількості студентів у країні), 8 917 іноземних студентів закінчили університети в Чеській Республіці.

Із загальної кількості іноземних студентів, зарахованих до вищих навчальних закладів у Чеській Республіці, 8,6% навчаються за дистанційною та комбінованою формою навчання.

Іноземні студенти, що навчаються у вищих навчальних закладах Чеської Республіки, навчаються за низкою доступних програм. Розглянуто ТОП-10 найбільш популярних напрямків навчання серед іноземних студентів у 2023/24 навчальному році.

Очолює лідерство сфера бізнесу, адміністрування та права є найпопулярнішою серед іноземних студентів у Чеській Республіці (21% від всієї чисельності іноземних студентів в країні), друге місце посідає сфера здоров'я та добробуту (17%), на третьому місці – інформаційно-комунікаційні технології (13%). Останню десятку позицію займає сфера освіти (2%), яка є однією з найменш популярних галузей навчання серед іноземних студентів у Чеській Республіці. Також найменш часто вивчаються спеціальності на педагогічних факультетах, а також у сільськогосподарських та ветеринарних дисциплінах.

РОЗДІЛ 3

ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Освітній туризм в Чехії на туристичному ринку України

Розглянемо пропозиції освітніх турів до Чехії на туристичному ринку України. Зазначимо, що освітні тури від інших видів туризму вирізняються власними характеристиками та особливостями.

«EUROSTART: освіта за кордоном» [6] пропонує ознайомчий тур «Студентська Європа» (5 ночей в Празі + Дрезден / Відень). Тур буде цікавим для школярів, тому вказані дати поїздки – осінні та весняні канікули.

Поїздка стартує з Дніпра потягом до Львову, а далі за маршрутом – автобусом. Вартість подорожі становить 400-450 євро. До освітньої подорожі входять: відвідування презентацій провідних ВНЗ Чехії та бібліотек Технічного та Карлового університетів.

«Освіта у Європі» [21] пропонує Осінній освітній тур університетами Чехії.

Тур запланований на дати 26.10.2025 –30.10.2025 року. Тривалість туру становить 5 днів/ 4 ночі. Вартість подорожі становить 300 євро.

До освітньої подорожі включено екскурсії з відвідуванням університетів і гуртожитків країни: Чеський аграрний університет, Чеський технічний університет, Державний університет ім. УІЕР, Приватний університет (VŠFS), Карлів університет, Вища школа економіки в Празі.

«Education.ua» [4] пропонує «Освітній тур в Чехію з 25 березня 2025 року». Подорож включає як культурну програму, так і відвідування провідних університетів Чехії: Карлів університет, Хіміко-технологічний університет у Празі (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze), Чеський

технічний університет (ČVUT), Чеський аграрний університет (ČZU). Вартість подорожі становить 300 євро.

Освітній центр Антра [23] пропонує «Освітній тур до Чехії – знайомство з університетами Праги, Брно, Чеських Будейовиць», який буде цікавим для учнів 9-11 класу та їх батьків. Програма відвідування включає у м. Брно (Університет Масаріка, Технічний університет), у м. Прага (Вища школа економіки, Чеський технічний університет), у м. Чеські Будейовиці (Південночеський університет).

Також на сайті зазначено, що у місті Чеські Будейовиці туристи відвідають мовну підготовчу школу та побачать умови, в яких мешкають та навчаються студенти.

Освітня компанія VTG Study [24] пропонує до освітній тур університетами Брно, Праги та Ліберця. Вартість подорожі становить 540 євро.

Освітній центр ASSOCIATION [22], який територіально знаходиться в Празі, але з яким працюють багато українських компаній, що пропонують освітні тури. Цей освітній центр пропонує Підготовчі курси Чехії для іноземців на базі державних вишів.

Спільно з державними вишами Чехії, освітній центр Association організовує річні чи піврічні мовні курси для іноземних абітурієнтів з можливістю вибору спеціалізації та міста навчання.

Для зарахування на річний або семестровий підготовчий курс необхідно мати повну середню освіту, середню спеціальну або вищу освіту. Для успішного завершення курсу передбачено відвідування мінімум 80% занять, а успішність за контрольними тестами повинна становити щонайменше 65%. Наприкінці курсу студенти складають фінальний іспит з чеської мови на рівень A2, B1 або B2.

Серед освітніх програм, які пропонує Освітній центр ASSOCIATION можна виокремити:

1) канікули з навчанням (літні, осінні, зимові, весняні) для вікових груп від 13 до 21 року;

2) для старшокласників, охочих вступити до чеської загальноосвітньої школи (після 9 класу);

3) для випускників шкіл (після 11 класу) або випускників вузів (бакалавр, магістр):

- тримісячні курси (з 01 червня по 31 серпня) – вступ у приватні університети Чехії без втрати року на вивчення мови;

- піврічні курси (з 13 січня по 1 липня) – для тих, хто має базовий рівень чеської мови (A1-A2);

- річні мовні курси (з 1 вересня) – для тих, хто планує вивчити мову «з нуля».

Таким чином, ознайомившись із пропозиціями освітнього туризму в Чехії на українському ринку, можемо підсумувати: в основному організацією таких освітніх турів займаються освітні компанії, які пропонують як відвідування провідних закладів вищої освіти в країні, так і культурну програму з метою ознайомлення туристів з історією, культурою, традиціями Чехії. Також увага освітніх компаній зосереджена на наданні послуг із вивчення чеської мови, що можуть надаватись як в дистанційному форматі, так і офлайн на території Чеської Республіки.

Зазначимо, що туристичні компанії під запит клієнтів можуть організувати освітній тур, але наявних у відкритому доступі в мережі Інтернет пропозицій не виявлено.

3.2 Розробка програми туру «Стаді тур до Чехії для туристів з Дніпра»

З метою популяризації освітнього туризму, нами розроблено «Стаді тур до Чехії для туристів з Дніпра», який є привабливим для школярів, студентів, їх батьків та інших туристів, які прагнуть поліпшити свої мовні компетенції

та пізнати глибини чеської культури. Цей освітньо-пізнавальний тур надає унікальну можливість вдосконалити та розширити знання з чеської мови, відвідуючи заняття від викладачів університетів Чеської Республіки, що сприяє збагаченню мовного досвіду та наданню можливості практикувати мову у реальних життєвих ситуаціях.

Маршрут туру організовано з урахуванням культурно-просвітницької складової, даючи учасникам змогу насолодитися оглядом захопливих місць та відвідати найцікавіші туристичні локації.

Маршрут туру: туристам буде запропоновано відвідування різноманітних освітніх та культурно-пізнавальних об'єктів Чехії, де вони зможуть практикувати знання з чеської мови та познайомитися з культурою країни.

Вид туру: груповий (група з 15 осіб) – для туристів, що хочуть вдосконалити свої мовні навички та відвідати Чеську Республіку.

Сезонність: канікулярний період (літо, весна, зима, осінь).

Тривалість: 7 днів.

Контингент туристів: школярі, студенти, їх батьки та туристи, які прагнуть поліпшити володіння чеською мовою.

Транспорт: поїзд, мікроавтобус.

Розміщення: готель EA Hotel Jeleni dvur Prague Castle***.

Система харчування: сніданки в готелі включені до вартості туру, а обіди та вечеря в кафе, ресторанах за власний кошт учасників туру.

Вартість туру на одного туриста становить 16800 грн.

Програма розробленого туру представлена в таблиці 3.1.

Під час туру туристи дізнаються інформацію про освіту в Чехії, відвідають найбільш популярні заклади вищої освіти в країні, бібліотеки, гуртожитки.

Таблиця 3.1 – Програма туру «Стаді тур до Чехії для туристів з Дніпра»

День	Дата	Опис програми
1	5 липня 2025 року	22.15 – посадка на поїзд 079П «Дніпро-Львів»
2	6 липня 2025 року	13.27 – прибуття до м. Львів 14.00-15.00 – обід 15.00-17.00 – екскурсія містом 17.00 – посадка у комфортабельний мікроавтобус, група вирушає до Праги
3	7 липня 2025 року	6.00 – заселення в готель EA Hotel Jeleni dvur Prague Castle*** 9.00-10.00 – сніданок в готелі 10.00-12.00 – екскурсія центром Праги 12.00-14.00 – обід на фудкорті ТЦ Paladium 14.00-16.00 – вільний час 16.00-18.00 – Карлів університет 18.00-19.00 – вечеря у Cafe Maru 19.00 – повернення в готель, вільний час
4	8 липня 2025 року	9.00-10.00 – сніданок в готелі 11.00-13.00 – Вища школа економіки в Празі 13.00-13.30 – кава брейк 13.30-14.30 – урок чеської мови 14.30-15.30 – обід 15.30-16.30 – презентація освітнього центру Association 16.30-17.30 – відвідування студентських гуртожитків Vlkovka, Botici 18.00-19.00 – вечеря у Pilot Cafe Pankrác 19.00 – повернення в готель, вільний час
5	9 липня 2025 року	9.00-10.00 – сніданок в готелі 10.00-18.00 – виїзд на екскурсію до Брно на приміському потязі туди й назад, відвідування Університету ім. Масаріка, Технічного університету, Університету ветеринарії та фармацевтики. Обід в їдальні Університету ім. Масаріка 18.00-19.00 – вечеря у кафе Mattoni 19.00-19.30 – повернення в готель, вільний час.
6	10 липня 2025 року	9.00-10.00 – сніданок в готелі, виселення з готелю 10.00-13.00 – відвідування Хіміко-технічного університету 13.00-14.00 – обід в їдальні Хіміко-технічного університету 14.00-17.00 – відвідування Аграрного університету, урок чеської мови 17.00-18.00 – екскурсія «Таємниці старого міста», шопінг 18.00-19.00 – вечеря у кафе Terasa U Zlaté studně 19.00 – виїзд автобусом до Львова
7	11 липня 2025 року	6.00 – прибуття до Львова, сніданок, прогулянка містом 14.46 – посадка на поїзд 080П «Львів-Дніпро»
8	12 липня 2025 року	6.23 – прибуття в м. Дніпро

Можемо відзначити, що освітній туризм є привабливим напрямком, який дає можливість вдосконалити мовні навички та краще пізнати культуру країни. Проте, плануючи освітній тур, варто зважати на декілька моментів: ціну та рівень послуг від навчальних закладів, обсяг навчальних годин, умови проживання, організацію харчування й інші аспекти, що впливають на ефективність навчання та відпочинку загалом.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

За результатами написання третього розділу сформовано такі висновки та узагальнення:

1. Розглянуто пропозиції освітнього туризму в Чехії на туристичному ринку України. Ознайомившись із пропозиціями освітнього туризму в Чехії на українському ринку, можемо підсумувати: в основному організацією таких освітніх турів займаються освітні компанії, які пропонують як відвідування провідних закладів вищої освіти в країні, так і культурну програму з метою ознайомлення туристів з історією, культурою, традиціями Чехії. Також увага освітніх компаній зосереджена на наданні послуг із вивчення чеської мови, що можуть надаватись як в дистанційному форматі, так і офлайн на території Чеської Республіки («EUROSTART: освіта за кордоном», «Освіта у Європі», «Education.ua», Освітній центр Антра, освітня компанія VTG Study, освітній центр ASSOCIATION).

Встановлено, що туристичні компанії під запит клієнтів можуть організувати освітній тур, але наявних у відкритому доступі в мережі Інтернет пропозицій не виявлено.

2. Розроблено програму туру «Стаді тур до Чехії для туристів з Дніпра». Тур є привабливим для школярів, студентів, їх батьків та інших туристів, які прагнуть поліпшити свої мовні компетенції та пізнати глибини чеської культури. Цей освітньо-пізнавальний тур надає унікальну можливість

вдосконалити та розширити знання з чеської мови, відвідуючи заняття від викладачів університетів Чеської Республіки, що сприяє збагаченню мовного досвіду та наданню можливості практикувати мову у реальних життєвих ситуаціях.

Маршрут туру організовано з урахуванням культурно-просвітницької складової, даючи учасникам змогу насолодитися оглядом захопливих місць та відвідати найцікавіші туристичні локації.

Під час туру туристи дізнаються інформацію про освіту в Чехії, відвідають найбільш популярні заклади вищої освіти в країні, бібліотеки, гуртожитки.

ВИСНОВКИ

Виконавши запланований у вступі перелік задач, можемо стверджувати, що мета кваліфікаційної роботи досягнута. Її висновки полягають у наступному.

1. Розглянуто види освітнього туризму за метою подорожі: пізнавальні тури, що здійснюються з метою виконання завдань, визначених навчальними програмами освітніх закладів, туристичні поїздки, екскурсії з метою освіти, задоволення допитливості та інших пізнавальних інтересів, поїздки на період від 24 годин до 6 місяців для здобуття освіти (загальної, спеціальної, додаткової), для підвищення кваліфікації – у формі курсів, стажувань, без зайняття діяльністю, пов'язаної з отриманням доходу від джерел у країні (місці) тимчасового перебування.

Проаналізовано підходи до поняття «освітній туризм» та надана їх характеристика.

Найбільш популярними є такі види освітнього туризму:

- навчальні поїздки з метою вивчення іноземної мови чи тих чи інших загальноосвітніх чи спеціальних предметів;
- ознайомлювальні поїздки до установ, організацій та підприємств;
- наукові та навчальні стажування в установах, організаціях та на підприємствах;
- участь у семінарах, конференціях, з'їздах, конгресах, творчих майстернях та майстер-класах, мета яких обмін досвідом та отримання нової професійно важливої інформації;
- екскурсійно-ознайомчі подорожі різними містами, природними зонами та країнами.

Розглянуто функції освітнього туризму: соціально-гуманітарні функції (пізнавально-освітня функція, виховна функція, культурна функція, оздоровчо-відновлювальна функція) та соціально-економічні функції, які

охоплюють раціональне використання дозвілля, гарантування працевлаштування громадян, а також покращення рівня життя студентства, що є ключовим чинником стабільності та розвитку економіки.

2. Розглянуто методи дослідження освітнього туризму. При дослідженні освітнього туризму можуть бути застосовані взаємопов'язані загальнонаукові та конкретнонаукові методи дослідження: метод діалектики, метод порівняння, аналізу і синтезу, класифікації і типології, описовий метод, анкетування, інтерв'ювання, спостереження, методи математичної статистики.

Отже, для вирішення комплексних питань дослідження освітнього туризму недостатньо використовувати лише один метод. Всебічна оцінка рівня розвитку освітнього туризму, а також його територіальної організації, стає можливою лише за допомогою сукупності різноманітних методів та послідовності їх застосування.

3. Розглянуто місце питань освітнього туризму в дослідженнях українських науковців. Встановлено, що питання освітнього туризму почали активно розглядатись українськими науковцями з 2010 року, проблематика присвячена явищу освітнього туризму та його географічного розподілу (Л.М. Ткачук), тенденціям студентського освітнього туризму (Н.В. Ушенко), специфіці надання освітніх послуг в Україні (О.П. Клок), визначенню понять «освітній туризм» та «освітня міграція», їх економічній сутності та відмінним ознакам (Ю.М. Петрушенко, А.С. Воронцова, І.Є. Ярова, О.Д. Білоцерківська).

Слід звернути увагу на той факт, що питання функціонування освітнього туризму в інших країнах світу українськими науковцями детально не розглядалися. Як виняток можемо відзначити роботу О. Наровлянського, який аналізував досвід розвитку та впровадження освітнього туризму у Великій Британії.

4. Надано характеристику освітньому потенціалу Чехії. Розглянуто основні ланки освіти в Чехії. Дитячі садочки в країні приймають дітей віком від 3 до 6 років. Дошкільна освіта передбачена як добровільний вибір. Але, для дітей, яким виповнилося п'ять років, перед школою відвідування садочку стає обов'язковим заходом.

Початкова освіта триває 9 років і є обов'язковою для всіх дітей, незалежно від їхнього громадянства, які мешкають у Чехії. Початкова школа поділяється на два етапи: з 1-го по 5-й клас і з 5-го по 9-й клас. Після 5-го класу діти мають можливість вступати до 8-річних гімназій, які орієнтовані на підготовку до вищих навчальних закладів, або консерваторії.

Гімназії вважаються престижною формою середньої освіти. Не всі можуть вступити до гімназії, оскільки конкурс часто сягає 8 осіб на місце. Учні, які не пройшли відбір, продовжують навчання у звичайних школах до 9-го класу, а потім вступають до чотирирічних гімназій або середніх спеціальних шкіл.

Навчання українських школярів – освітніх туристів, у середній школі в Чехії доступне всім, хто вже має обов'язкову базову дев'ятирічну освіту.

Учні можуть здобути звичайну середню освіту, після завершення якої вони отримають свідоцтво – документ, що підтверджує успішне складання заключного іспиту.

За результатами навчання випускник навчального закладу, окрім свідоцтва про успішне складання фінального іспиту, отримує ще й так званий «атестат про закінчення» та підтвердження здобутої професійної кваліфікації.

Середня освіта завершується випускним іспитом. Навчання, як правило, триває чотири роки. Випускник, котрий успішно завершить навчання, отримає свідоцтво про складання випускного іспиту. Екзамен передбачає ретельну перевірку знань учня з певного кола предметів.

У Чехії функціонують 26 державних та 45 приватних вищих шкіл. Навчальний процес в них організовано відповідно до Болонської системи, що застосовується в країнах Європейського Союзу. Перший щабель вищої освіти – бакалаврат (3-4 роки), слідом – магістратура (2 роки) та докторантура (3-4 роки). По завершенні кожного з етапів навчання студенти здають екзамени (в докторантурі – захищають дисертацію) та здобувають диплом і відповідне звання (бакалавра, магістра або доктора). Навчання в державних університетах Чехії чеською мовою є безкоштовним, зокрема і для іноземних громадян, що є привабливим для освітніх туристів.

5. Проведено аналіз показників освітнього туризму в країні. Встановлено, що кількість іноземців, які навчаються в школах Чеської Республіки, зростає. Вища освіта (університети) була галуззю освіти, в якій зазвичай навчається багато іноземців. Однак за останні три навчальні роки кількість іноземців, які навчаються в школах нижчого типу, значно зросла.

Це можна пояснити агресією росії проти України, внаслідок якої країна надала тимчасовий прихисток близько 390 тисячам українських біженців, серед яких близько половини – діти (близько 195 тис. осіб).

Станом на 2023/2024 навчальний рік 19 409 іноземців навчалися в дошкільних закладах Чехії, 70 662 іноземці навчалися в основних школах (на 40 тисяч іноземців більше, ніж у 2021/2022 році) та 17 184 іноземці навчалися в середніх школах. У 2023 році в університетах навчалися 55 493 іноземці, що становить 18% усіх студентів як державних, так і приватних університетів.

В регіональному розподілі кількості іноземців, які навчаються в закладах освіти Чеської республіки, можемо відзначити, що:

1) найбільша кількість іноземців, які відвідають дитячі садки, припадає на Прагу (32,2% від загальної кількості дітей іноземців дошкільного віку), Середньочеський край (16%), Південно-Моравський край (8,1%), Пльзеньський край (6,8%);

2) найбільша кількість дітей-іноземців відвідують базові школи (1-5 клас) у Празі (27,9%), Середньочеському краї (14,9%), Південно-Моравському краї (8,7%), Пльзеньському краї (7,8%);

3) при відвідуванні середніх шкіл (6-9 класи) лідерами за кількістю дітей-іноземців виступають Прага (30,2%), Середньочеський край (11,2%), Південно-Моравський край (9,5%), Пльзеньський край (7,4%);

4) всього 882 іноземця навчалися у вищих професійних училищах країни, їх максимальна кількість припала на Прагу (47,8%), Південно-Моравський край (10%), Пльзеньський край (7,5%).

Таким чином, серед регіонів-лідерів країни, в яких навчається найбільша кількість дітей іноземців, можемо виділити Прагу (столиця країни), Середньочеський край, Південно-Моравський край, Пльзеньський край.

Проведений аналіз кількості іноземних студентів у закладах вищої освіти Чехії. Згідно зі статистичною інформацією Чеського статистичного управління станом на 2023/24 навчальний рік, 55 493 іноземних студентів навчалися у вищих навчальних закладах країни (що становить близько 18% від загальної кількості студентів у країні), 8 917 іноземних студентів закінчили університети в Чеській Республіці.

Із загальної кількості іноземних студентів, зарахованих до вищих навчальних закладів у Чеській Республіці, 8,6% навчаються за дистанційною та комбінованою формою навчання.

З іншого боку, з загальної кількості іноземних випускників у Чеській Республіці 9,5% є випускниками дистанційної та комбінованої форми навчання.

Також, чисельність випускників-іноземців у Чеській Республіці зросла на 10,2% за останні п'ять років, що говорить про збільшення популярності цієї країни в отриманні вищої освіти європейського рівня.

Іноземні студенти, що навчаються у вищих навчальних закладах Чеської Республіки, навчаються за низкою доступних програм. Розглянуто ТОП-10 найбільш популярних напрямків навчання серед іноземних студентів у 2023/24 навчальному році. Очолює лідерство сфера бізнесу, адміністрування та права є найпопулярнішою серед іноземних студентів у Чеській Республіці (21% від всієї чисельності іноземних студентів в країні), друге місце посідає сфера здоров'я та добробуту (17%), на третьому місці – інформаційно-комунікаційні технології (13%). Останню десятку позицію займає сфера освіти (2%), яка є однією з найменш популярних галузей навчання серед іноземних студентів у Чеській Республіці. Також найменш часто вивчаються спеціальності на педагогічних факультетах, а також у сільськогосподарських та ветеринарних дисциплінах.

У 2022/23 навчальному році в чеських університетах навчалися вихідці зі 166 іноземних країн. Словаки залишалися найбільшою демографічною групою, складаючи 38 % від усіх іноземних студентів університетів. Наступними за чисельністю були студенти з росії та України, яких було близько 7600 та 6200 відповідно.

6. Розглянуто пропозиції освітнього туризму в Чехії на туристичному ринку України. Ознайомившись із пропозиціями освітнього туризму в Чехії на українському ринку, можемо підсумувати: в основному організацією таких освітніх турів займаються освітні компанії, які пропонують як відвідування провідних закладів вищої освіти в країні, так і культурну програму з метою ознайомлення туристів з історією, культурою, традиціями Чехії. Також увага освітніх компаній зосереджена на наданні послуг із вивчення чеської мови, що можуть надаватись як в дистанційному форматі, так і офлайн на території Чеської Республіки («EUROSTART: освіта за кордоном», «Освіта у Європі», «Education.ua», Освітній центр Антра, освітня компанія VTG Study, освітній центр ASSOCIATION).

Встановлено, що туристичні компанії під запит клієнтів можуть організувати освітній тур, але наявних у відкритому доступі в мережі Інтернет пропозицій не виявлено.

7. Розроблено програму туру «Стаді тур до Чехії для туристів з Дніпра». Тур є привабливим для школярів, студентів, їх батьків та інших туристів, які прагнуть поліпшити свої мовні компетенції та пізнати глибини чеської культури. Цей освітньо-пізнавальний тур надає унікальну можливість вдосконалити та розширити знання з чеської мови, відвідуючи заняття від викладачів університетів Чеської Республіки, що сприяє збагаченню мовного досвіду та наданню можливості практикувати мову у реальних життєвих ситуаціях.

Маршрут туру організовано з урахуванням культурно-просвітницької складової, даючи учасникам змогу насолодитися оглядом захопливих місць та відвідати найцікавіші туристичні локації.

Під час туру туристи дізнаються інформацію про освіту в Чехії, відвідають найбільш популярні заклади вищої освіти в країні, бібліотеки, гуртожитки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Czech Republic International Student Statistics 2024. URL: <https://erudera.com/statistics/czech-republic/czech-republic-international-student-statistics/>
2. Czech statistical office. Education of foreigners. URL: <https://csu.gov.cz/education-of-foreigners?pocet=10&start=0&podskupiny=294&razeni=-datumVydani>
3. EA Hotel Jeleni dvur Prague Castle. URL: <https://www.hoteljelenidvur.cz/en/>
4. Education.ua. Освітній тур в Чехію з 25 березня 2025 року. URL: <https://www.education.ua/blog/49166/>
5. Educational Tourism: Definitions, Types and Popular Destinations. URL: <https://tourismnotes.com/educational-tourism/#3-types-of-educational-tourism>
6. EUROSTART: освіта за кордоном. URL: <http://eurostart-center.com/articles/about/>
7. Gutkevych, S., Sydorenko, P., & Pasternak, I. (2024). THEORETICAL BASIS OF EDUCATIONAL TOURISM: INTERNATIONAL ASPECT. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10(3), 137-147. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-3-137-147>
8. Iastremska, O. (2020). EDUCATIONAL TOURISM AS A BASIS FOR THE GROWTH OF ECONOMIC ACTIVITY OF THE LABOR MARKET. INNOVATIVE TECHNOLOGIES AND SCIENTIFIC SOLUTIONS FOR INDUSTRIES, (1 (11), 97–105. URL: <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2020.11.097>
9. Leontiyeva Y., Kopecká L. Ukrainian Students in Czech Republic: Policies of Engagement, Integration, Students' Motivation and Plans. URL:

https://cedos.org.ua/pdf/Ukrainian_students_in_Czech_Republic__policies_of_involvement__integration__students%E2%80%99_motivation_and_plans.pdf

10. Pakulina, A., Pakulina, H. (2016), "Streamlining information flow and improving the system of indicators of socio-economic monitoring of regional development". *Traektoriâ nauki*, No. 2 (7). URL : <http://pathofscience.org/index.php/ps/article/view/61>.

11. Shapoval, A. (2019), "The current state of the transnationalization of the economy and aspects of the transnational corporation's growth". *Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries*, No. 2 (8), P. 121-129. DOI: <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2019.8.121>

12. Богатирьова, Г.А., Головань М.Г., Горіна Г.О., Літвінова-Головань О.П., Коптева Т.С., Снігур К.В. Спеціалізований туризм: навч. посіб. / Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. туризму та країнознавства. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. 173 с. URL : http://elibrary.donnuet.edu.ua/2266/1/2021_Specialized_tourism.pdf

13. Джинджоян В. В., Тесленко Т.В., Горб К.М. Інноваційні технології в туризмі та гостинності: навч. посіб. Дніпро: ДДУ, 2022. 348 с.

14. Джинджоян В.В., Горожанкіна Н.А., Бойко З.В. Основи туризмознавства : навчальний посібник. К.: Видавець ФОП Піча Ю.В. 2022. 246 с.

15. Єрмаченко В.Є., Мірзоев Д.Ш. Проблеми термінології галузі освітнього туризму та розроблення методики оцінки ринку освітніх послуг. *Управління розвитком*. 2017. № 1–2 (187–188). URL: <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/33074/1/%D1%94%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

16. Клок О. П. Формування складових стратегії розвитку освітнього туризму в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03, Національна академія наук України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку. Харків, 2017. 20 с.

17. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) 3-є вид., перероб. та доп. К.: "Альтерпрес", 2005. 436 с.
18. Матвієнко А.Т., Цись В.Г. Технологія та організація туристичної діяльності: навч. посібник. К.: Кондор, 2015. 120 с.
19. Мірзоев Д. Ш. огли. Забезпечення економічної активності населення у контексті освітнього туризму : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07; Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Харків, 2019. 22 с.
20. Наровлянський О. Освітній туризм у Великій Британії. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти «Філософія. Педагогіка»*. 2023. № 2 (5). URL: <file:///D:/Downloads/143-Article%20Text-258-1-10-20240103.pdf>
21. Освіта у Європі. Осінній освітній тур університетами Чехії. URL: <https://www.pbs-study.com.ua/czech-republic/>
22. Освітній центр Association. URL: <https://proekt-obk.com/university/osvitnij-centr-association>
23. Освітній центр Антра. URL: <https://antra.study/about/>
24. Освітня компанія VTG Study. URL: <https://vtgstudy.com/news/>
25. Основи організації наукових досліджень в туризмознавстві : підручник / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, І. В. Мартинчук. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 456 с. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/10251/3/OONDvT_2018_456.pdf
26. Особливості системи освіти в Чехії. URL: <https://europortal.biz.ua/evropa/chehija/systema-osvity-v-chehii.html/amp>
27. Петрушенко Ю.М., Воронцова А.С., Ярова І.Є., Білоцерківська О. Д. Освітній туризм та освітня міграція: економічна сутність та відмінні ознаки. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2021/19.pdf
28. Рельєф Чехії. URL: <https://merkator.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/reljef-chehiji.png>

29. Система вищої освіти в Чехії. URL: <https://europortal.biz.ua/evropa/chehija/systema-osvity-v-chekhii.html/amp>
30. Сілічова Т. Освітній туризм як одна з можливостей післявоєнної відбудови України. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2024. (21). С. 136–146. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.21.2024.307982>
31. Ткачук Л.М. Освітній туризм у світі й в Україні. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/296365383.pdf>
32. Торяник В.М., Сардак С.Е., Джинджоян В.В. Туризмологія : підручник. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В.О. Негодченка Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.
33. Університети Чеської Республіки. URL: <https://msmstudy.ua/universiteti/>
34. Устименко Л. М. Освітній туризм як історико-культурне явище. URL: file:///D:/Downloads/Kmss_2014_15_17.pdf
35. Ушенко Н. В. Тенденції студентського освітнього туризму в умовах інтернаціоналізації освіти. *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2014. Вип. 5. С. 141-147. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2014/5_2014/26.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А.1

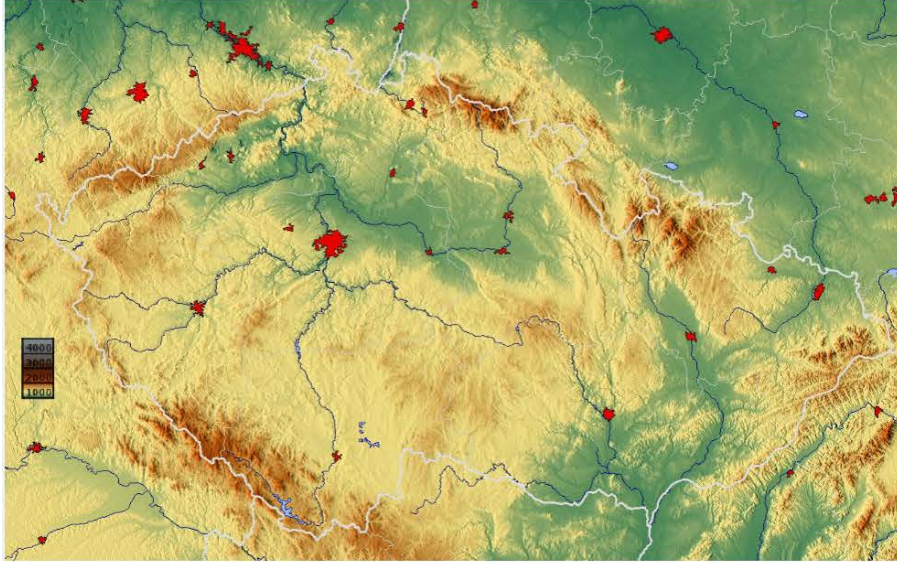

Рисунок А.1 – Фізична карта Чехії

Джерело: [28]

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Кількість іноземців, які навчаються у школах Чеської Республіки, за типом навчального закладу

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Дитячі садки	8,302	9,494	10,469	11,343	11,942	11,864	12,103	19,567	19,409
Основні школи	18,281	20,237	21,992	24,026	26,527	28,38	30,543	72,748	70,662
Середні школи	8,763	9,063	9,195	9,305	9,496	9,751	10,053	14,128	17,184
Консерваторії	212	214	208	209	219	210	210	281	269
Вищі професійні училища	587	611	647	705	732	737	721	762	882
Університети	42,009	43,43	43,643	44,642	46,281	49,839	51,729	54,624	55,493

Джерело: [2]

Таблиця Б.2 – Кількість іноземців у навчальних закладах, в регіональному розподілі, станом на 2024 рік

	Дитячі садки	Базові школи	Середні школи	Вищі професійні училища
Прага	6,258	19,778	5,186	422
Середньочеський край	3,104	10,55	1,933	45
Південночеський край	931	3,403	855	11
Пльзеньський край	1,324	5,536	1,273	66
Карловарський край	612	2,605	654	8
Устецький край	1,15	4,443	1,226	41
Ліберецький край	755	3,105	695	9
Краловеградський край	634	2,719	694	14
Пардубіцький край	632	2,782	654	25
Край Височина	577	2,195	486	44
Південно-Моравський край	1,574	6,118	1,632	89
Оломоуцький край	510	1,949	483	37
Злинський край	460	1,883	522	12
Моравсько-Сілезький край	888	3,596	891	59
Чехія	19,409	70,662	17,184	882

Джерело: [3]